

Güneş

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ / KURUCUSU YILMAZ GÜNEY

DİSK GENEL BAŞKANLIĞINA

Merter Sitesi Ahmet Kutsi Tecer cad. No: 10 K:5
BAYRAMPAŞA - İSTANBUL

1 Mayıs bütün emekçilerin bayramıdır. Bu bayramı şu ya da bu nedenlerle bazı siyasi görüşlerin tekeline alma çabaları anti-demokratik bir tutumdur ve mahkum edilmesi gerekir. Bütün siyasi görüşler geçen 1 Mayıstaki hatalardan dersler çıkarmalıdır ve provakasyona zemin hazırlayacak her davranış ve tutumdan dikkatle kaçınmalıdır. 1 Mayıs hiç bir siyasi ayırım gözetmeden bütün işçiler, emekçiler ve devrimci kuruluşlarca faşizme karşı bir dayanışma ve birlik gösterisi olmalıdır. Saygılarımla

CEZAEVİ - KOCAELİ

YILMAZ GÜNEY

DUYURU :

5. sayıdan itibaren GÜNEY'i kendi gücümüzle dağıtmaya başladık. Okuyucularımızın, tüm devrimci, demokrat, yurtsever kişi ve kuruluşların bize bu çabamızda yardımcı olacağına inanıyoruz.

GÜNEY, kitleler üzerinde büyük etkinliği olan sanatçıları, devrimci kültür ve sanatı, devrimci siyasetle bütünleştirip Türkiye devrimine hizmeti temel amaç edinmekte, tüm anti-faşist, anti-empyralist, anti-revizyonist kişi ve kuruluşların bu önemli görevde kendisine yardım edeceğine inanmaktadır. GÜNEY yaşatılmalı, ona sahip çıkılmalıdır.

Derginin satışını yapmak, dağıtmak isteyen arkadaşların ve kitlelerinin adresimize yazmalarını veya bizzat başvurmalarını rica ederiz.

ADRESİMİZ: SAKIZAGACI CAD. GÜNEY HAN, K: 1, No: 2

BEYOĞLU - İSTANBUL

TELEFON: 49 52 63 - 49 80 74

İÇİNDERİLER

GÜNEY YAŞAMINI SÜRDÜRECEK ...	3
AYIN SANAT OLAYLARI ...	13
KARİKATÜR/TONGUÇ ...	15
YILMAZDAN MEKTUP VAR ...	16
KÜRSÜ/EMİL GALİP SANDALCI ...	20
ÇİZGİ ROMAN/YILMAZ GÜNEY ...	21
ARKADAŞLARI NAZIMI ANLATIYOR ...	24
KAYSERİ KONUŞMALARI ...	29
SİNEMA KONGRESİ ...	36
TOPLUMBİLİMSEL DENEY EVİ (İ)/H. ZEYBEK ...	38
KİTAP ELEŞTİRİSİ ...	47

yaşı

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ
KURUCUSU YILMAZ GÜNEY

Sahibi FATMA BÜTÜN
Yayın Yönetmeni ERSAN SARIKAYA
Yazı İşleri Müdürü MİTHAT TOPCU
Yönetim ve Yazışma Adresi: Sakızağacı Cad. Güney Han
No: 2 Kat: 1 Beyoğlu - İstanbul Tel: 49 52 63 - 49 80 74
Dizgi, Baskı, Cilt: Ağaoğlu Matbaası Tel: 27 73 37

GÜNEY YAŞAMINI SÜRDÜRECEK DEVRİMCİ HAYAT İÇİNDE LAYİK OLDUĞU YERİNİ ALACAKTIR!..

«GÜNEY» YAŞAMALIDIR, YAŞATILMALIDIR...
REVİZYONİZM VE OPORTÜNİZM YENİLMELİDİR...

Yenilmek üzereyiz. Özellikle, günden güne eriyen maddi gücümüz, derginin sorumlu kadroları arasındaki birliğin niteliği ve ideolojik siyasi ilişkileri, taşımak zorunda olduğumuz sorumlulukları omuzlayacak güçte değildir. Çok sancılı ve bizce üzücü günler yaşıyoruz. Devrimci hareket içindeki dağınıklık, keşmekeş ve grupçuluk, kendi çıkarlarını ön plana alma, öylesine yüksek boyutlarda sürmektedir ki, bunun zararlarını, yıkıcılığını, en küçük ilişkilerimiz içinde bile görmekteyiz. Kim olursa olsun, ne denli devrimci inanç ve azimle dolu olursa olsun, kendi grubundan değilse, kendi grubuna yakın değilse, ona kuşkuyla, küçümseyerek ve hatta kimi zaman düşman gibi bakılıyor. Biz, bu hastalıkları, kısa dergiçilik hayatımızda, çeşitli örnekleriyle gördük. İçimizde, farklı siyasi eğilimlere sahip arkadaşlar arasındaki çelişme, kısır çekişmeler, dergimizin işleyişini aksatmakta, sürekli gerilim ortamı yaratmaktadır. Bu böyle süremez... sürmemelidir. «Güney» hiçkimsenin kendi siyaseti ve maraz amaçları için kullanacağı bir araç ya da atlama tahtası olamaz ve olmayacaktır.

Halk içindeki çelişmelerle, halkla düşman arasındaki çelişmeleri birbirine karıştıranlar devrimci adına layık olamazlar ve devrimci olarak görülemezler. Devrimin çıkarları adına yapıldığı söylenen kısır tartışma ve çekişmeler, devrimci görevlerimizde aksamalara yolaçıyorsa, yapmak zorunda olduğumuz işlerimizi aksatıyorsa, devrimci güçlerin birliğini yaratacağı yerde zayıflatıyorsa, bunun sonuçları burjuvaziye hizmet eder. Doğaldır ki, kısır çekişmeler yüzünden, kişisel sürtüşmeler yüzünden derginin işleyişini ve görevlerinin aksamasına yolaçan arkadaşlarla, kendilerini düzeltmezlerse, tutarlı bir özeleştiri yapmazlarsa, aynı dergi çatışı altında olmamız olanaksızdır. Yeni, sorumluluklarının bilincin de arkadaşlar, elbette bulunacaktır.

Faşizm, revizyonizm, oportünizm, «sol» sekte anlayış, küçük burjuva lafazanlığı içten ve dıştan, çeşitli nitelikteki eylemlerle bizi kuşatmaya, boğmaya çalışmaktadır. Farklı nedenleri, farklı amaçları olmakla birlikte, çabalarının çakıştığı nokta aynıdır. İster açık söylesinler, ister gizli oyunlar çevirsinler, bilinçli ya da bilinçsiz olsunlar, vardıkları nokta, bizim açımızdan aynıdır.

«Güney» çıkmamalıdır.

Buna karşılık diyoruz ki:

Hangi kaynaklı olursa olsun, ister faşist, ister revizyonist, reformist, ister oportünist, bütün gerici çabalarımızı ve artıyetlerinizi, halkımızın sağduyusuna, onların devrimci öz ve isteklerine, bilimsel sosyalizmin bize verdiği güce dayanarak, yerle bir edeceğiz. Bundan kuşkunuz olmasın. «Güney» yaşamını sürdürecekt ve günden güne, önündeki ideolojik, siyasi ve maddi zorlukları, kadro yetmezliklerini yenerek olgunlaşacak, mücadele içinde pişerek devrimci hayat içinde layık olduğu yerini alacaktır.

Açık yüreklilikle kabul etmeliyiz ki, geçici de olsa, yenilmek üzereyiz. Şu an içinde bulunduğumuz ilişkilerin niteliğini değiştirmeyi başaramazsak, derginin sağlıklı bir işleyişe kavuşmasını sağlayacak, sorumluluklarının bilincinde unsurları dergi çatısı altında toparlayamazsak, yenilgi kaçınılmaz olacaktır.

Halkımıza verdiğimiz sözlerin bir kısmını tutamıyoruz. Örneğin, uzun bir «hazırlık» döneminden sonra, 2 Ocak'ta çıkacak dergi, 26 Ocak'ta çıktı. Üstelik «çıkıyor... çıktı» ilanları gazetelerde bol bol, bir haramzade savrukluğu içinde boy gösterdikten sonra. Şubat 1'de çıkması gereken dergi, 15 Şubat'ta çıktı. 1 Mart'ta çıkması gereken dergi, Mart - Nisan sayılarını birleştirerek Nisan başlarında çıktı. Mart - Nisan sayısının birlikte çıkmasının nedeni şöyle açıklandı:

«Aylık bir derginin aybaşında çıkması gerekir. Emekçi kitlenin ay ortasında dergi alabilmesi ekonomik sıkıntıları yüzünden zordur. Bunu düşünerek dergimizin çıkışını aybaşlarına denk getirmek için iki sayısını yani Mart ve Nisan sayısını birarada çıkardık. Ancak fiyatını arttırmadık.»

Peki, Mayıs sayısını neden 1'inde çıkartamadık ki?

Burada, halka karşı yalan söylemeyi, halkı aldatmayı, kandırmayı göze alan bir anlayış sözkonusudur. Burada, işbilmezliğimizi, hesap-kitap bilmezliğimizi, sorumsuzluğumuzu kılıflayan bir anlayış vardır. Bu anlayış, bizi kesinlikle halktan kopartır. Bu anlayış, sık sık adını ettiğimiz «devrimci proletarya»nın anlayışı ve dürüstlüğü olamaz. Hem dergiyi zamanında çıkartamayacaksın, hem de yüzbinlerce liralık ilan ve reklam vereceksin gazetelere. Hem proletaryanın çıkarlarını savunan bir dergi olduğunu söyleyeceksin, hem de hesaba kitaba dayanmadan, elindeki kısıtlı olanakları gelişigüzel harcayacaksın. Hem, «örgütlenme için» gerekli parayı bulmak için, vurulmayı, müebbet cezaya mahkum olmayı göze alan adama maceracı diyeceksin, hem de çoğu soygunda elde edilen para kadar parayı çarçur edeceksin. Bu çarçur da maceracılığın bir biçimi değil midir? Hem proleter ciddiyetten bahsedeceksin, hem de, dergi yazıhanesini «lak lak» merkezi haline getireceksin. Bütün bunlar, sınıf mücadelesinin ciddiyetinin kavranmadığını gösterir şeylerdir. Bu sorumsuzlukların kimlere hizmet ettiği, hangi gizli amaçlara hizmet ettiği bizce açıktır. Günü gelince daha da açık biçimde kitlelere anlatacağız.

Derginin adı «Güney» iken, 2. sayısında «yeni güney» oldu. Neyin yenisi, hangi Güney'in yenisi? Bütün bunlar, Yılmaz Güney'in daha dergi çıkmadan aylar önce dikkat çektiği, karşılaşmamız olası aksaklıklardı. Çünkü Yılmaz Güney, derginin adının «Güney» olmamasını söylemişti. Gerekeşi de şuydu: «Güney» adında dergiler var, gazeteler var. Biz de «Güney» adında bir dergi çıkartırsak, bunlar, belli amaçlarla karşımıza hukuki zorluklar çıkartabilir-

ler. Bu nedenle adının «Güney» olmamasını, kendisiyle ilgiyi belirtecek bir ad bulunmasını önermişti. Hatta «Güneyin arkadaşları» adının uygun olabileceğini söylemişti. Fakat, dergiyi çıkartan arkadaşlar, bildiklerini yapmakla direndiler. Böyle bir gerekçenin önemli olmadığını söylediler. Oysa daha ikinci sayıda, bilmem kimin savcılığa başvurusu üzerine, derginin adını «Yeni Güney» yapmak zorunda kaldılar. Yılmaz Güney, bu ada da itiraz etti. Fakat, dergiyi çıkartanların dediği oldu. «Güneyin arkadaşları» olursa, bir grubun dergisi olurmuş. Bir dergiyi, bir grubun dergisi yapacak şey, o derginin adı değil, içeriğidir. Ve devrimci mücadele içinde bir derginin bir grubun dergisi olması daha yararlı ise, dergi grup dergisi de olabilir. Her farklı siyaset, her özgül siyaset, belli bir süre, doğal olarak bir grup oluşturur ve birçok konularda diğer gruplardan ayrılır. Bu kaçınılmaz değilse bile doğaldır. Grup ile grupçuluğu birbirinden ayırmak gerekir. Öyle bir grup yaratılabilir ki, bu grup, birliğin gerçekleşmesi için mücadele verir. Örneğin Yılmaz Güney'in düşündüğü gibi.

Sözün kısası derginin adı «Yeni Güney» olarak kaldı.

Yılmaz Güney sordu:

«Neyin yenisi? Hangi Güney'in yenisi?»

Bütün bu hesapsız tutumlar, ister istemez bir güvensizlik yaratmakta, kırıklık yaratmaktadır. İşin kötüsü, bu olumsuzluklar, kendi iradesi dışında gelişse bile, Yılmaz Güney'in, yıllardır kurmaya çalıştığı ilişkilerine ve oluşturduğu birikimlere gölge düşürmektedir. Çünkü olumsuzluklardan en çok etkilenen odur.

Bütün bu «teknik» olumsuzlukların ana nedeni, dergiyi çıkartan arkadaşların dergi karşısındaki memur tavırlarıdır. Devrimci mücadeleye atıldığı iddia edilen bir dergide çalışanlar, o derginin memurları değil, o derginin militanları olmalıdır. Böyle değilse o çalışanlar, o dergiyi zorluklardan kurtarmazlar... zorlukları aşmak için gerekli fedakarlıkları gösteremezler. Sınıf mücadelesini saat 9 ile 17 arasına sıkıştıramayız... sınıf mücadelesinin cumartesi pazarı yoktur... sınıf mücadelesinin tatili olamaz...

Memur tavrını belirleyen etkenlerden biri de, derginin siyasi ve ideolojik bir program temelinden yoksun oluşu, çıkış yazısının yuvarlak sözlerle geçirtilmek zorunda kalınışı idi. Dergide çalışan arkadaşlar, çeşitli siyasi eğilimlere sahiptirler. Onlar için «Güney»in, ikinci, üçüncü, hatta daha son sıralarda bir öneme sahip olduğu pratik içinde anlaşılmıştır. Böyle bir anlayış içinde olan arkadaşlar, açıktır ki, «Güney»in kitlelere karşı taşımak zorunda olduğu sorumluluğu kavramakta güçlük çekeceklerdir. Çekmektedirler de. Ve bunun yarattığı yıkıntılardan faturasını da, ne yazık ki, maddi ve manevi kayıplarla Yılmaz Güney ödemektedir. Oysa doğru tavır, temel hedeflerde anlaşılan, ayrıntılarda farklı düşüncelere Yılmaz Güney'in devrimci inanç ve enerjisinin yanında, belli ilkeler temelinde, birlikte mücadele vermeyi, düşüncelerini kabul edenlere ise, bizzat derginin kitlelere ulaşmasında, çıkartılmasında zorlukların paylaşılmasına katılmayı emreder.

«Biz emekçi olarak çalışalım» diyor bazı sorumlu arkadaşlar.

Peki, «Güney»in patronu kim?

Evet, her ay, yöneticilerinin sorumsuzca davranışları nedeniyle, otuz - kırk bin lira parayı cepten ödeyen, zarar eden derginin bu denli «akıllı ve işbilir» patronu kim?

Uzun bir süre, üstelik haftalık bir derginin hazırlıklarını yapan, sonra da derginin aylık olması gerektiğini söyleyen, en sonunda da, derginin çıkmasını

olanaksız görenler kimlerdi? Ve sorunun sadece maddi nedene indirgenmesi sonucu, cezaevi arkadaşlarından borç edinerek derginin çıkması için gerekli parayı temin eden Yılmaz Güney midir patron? Ve bugüne dek, yakın dostlarından borç paralar sağlayarak derginin çıkmasını sürdüren Yılmaz Güney nasıl bir patrondur?

Acaba Yılmaz Güney, iki hikayesi, üç yazısı çıksın diye mi, böylesine maddi ve manevi ağırlıkların altına girmiştir. Yılmaz Güney'in yazılarını, hikayelerini basacak bir dergi, gazete yok muydu acaba? Yoksa Yılmaz Güney'in amaçları tamamen başka mıydı?

Yılmaz Güney'in düşündüğü yayın organı ile bu dergi birbirinden çok farklıdır. Bu konuda bir fikir vermesi bakımından, Yılmaz Güney'in gerek Selimiye'den çıktığı günlerde, gerekse Ankara ve Kayseri Cezaevlerinde iken, bir yayın organına nasıl baktığını ifade eden düşüncelerine yer vermeyi yararlı buluyoruz.

Selimiye'den çıktığı günlerde diyordu ki:

«Tek başına sinema sanatı, kitlelerin geniş bir kesimini, içinde bulundukları ideolojik ve siyasi körlükten, toplumsal çıkmazlardan kurtaramaz. Tekbaşına roman, hikaye, şiir... yani topyekün sanat, ne denli güçlü, tutarlı olursa olsun, halkın kurtuluşunu sağlayamaz. Sanat, kitlelere yol gösteren doğru bir siyasi mücadeleyle birleştiği zaman, bu mücadeleye yön veren siyasetin organik bir parçası olduğu zaman kendisine düşen görevleri yerine getirir. Emekçi kitleler, ancak kendi sınıf siyaset ve taktikleri doğrultusunda örgütlenebilirlerse, bağımsız siyasi hareketlerini oluşturabilirlerse siyasal iktidar mücadelesinde başarıya ulaşabilirler. Sosyalizmin ideolojisi kendiliğinden eylemlerin değil, bilimin ürünüdür. Sosyalizmin ideolojisi ve bilimine dayanarak, halkın ekonomik, demokratik, kültürel, siyasal ve toplumsal sorunlarına yol gösterici, onlara bilinç taşıyıcı olmalıyız. Bir program temelinde, halkımızın toplumsal kurtuluşunu amaçlayan mahalli önderlerle, çevrelerinde etkinliği olan halk aydınlarıyla, ileri, uyanık unsurlarla, işçi, öğrenci ve köylü gençlikle, devrimci grup ve kuruluşlarla ve geniş emekçi yığınlarla birleşmeliyiz. Taze unsurların bilinçlerini eğitmeli ve yanlış ideoloji, siyaset ve moda cereyanların etkisine kapılmamaları için çaba göstermeliyiz. Devrime sempati duyan gençleri, işçileri, köylüleri, bağımsız düşünebilen, kişilikli, güvenilirlik, kitleleri etkileme ve örgütleme yeteneğine sahip, inisiyatifli devrimciler haline getirecek eğitim görevlerini, teorik ve pratik alanlarda yüklenmeliyiz. Yanlış eğilim ve akımlarla savaşmamak, kitleleri yanlış siyasetlere karşı uyanık tutmamak, başışlanması güç, hatalı bir tutumdur. Bütün bu görevlerin yerine getirilmesi için, yurt çapında etkinliği olabilecek, kendi bağımsız dağıtım şebekesini oluşturacak siyasi bir yayın organına ihtiyacımız vardır.»

Ne yazık ki, Yılmaz Güney, düşündüklerini gerçekleştirme olanağı bulamadan bilinen olay sonucu cezaevine düştü.

Ankara Cezaevinden yazdığı bir mektupta da şöyle diyordu:
«...958'den bu yana, gerek kişisel çabalarımınla, gerekse yaptığım filmlerle, yazılarımla, geniş kitlelerle kurulmuş, çoğu kimsenin anlamakta güçlük çekeceği sürekli geliştirilmeye ihtiyaç duyulan bağlarım vardır. Kazanımlarımızın hiç biri rastlantı değildir; bilinçli çabaların sonucudur. Bu kazanımlar mutlaka devrimleştirilmeli ve geliştirilmelidir. Bugünkü düşüncelerim mutlaka onlara ulaştırılmalıdır. Onlar yalnız bırakılmamalı, onların çertlerine, sıkın-

tılarına, sevinçlerine ve özlemlerine bilinçli bir biçimde ortak olunmalıdır. Onlar için karanlık ve anlaşılmaz olan siyasi ve toplumsal olayların kavranmasına yardımcı olunmalıdır. Onların karşı-karşıya bulundukları sorular cevaplandırılmalıdır. Görüşlerimiz onların eleştirilerine sunulmalıdır. Onların içinde, benim filmlerimle, yazılarımla büyümüş genç delikanlılar var; onbinler var. Bana duydukları yakınlıktan ötürü sosyalist saflara geçen, en azından antifaşist, anti-emperyalist olan binlerce yurtsever var.

Hakkari'de, Van'da, Trabzon'da, Antep'te, Edirne'de, İzmir'de... köylerde, kentlerde, dağlarda bayırlarda... her yerde... evlerin duvarlarında, cep defterlerinin sayfaları arasında, ayakkabı boyacılarının sandığında, otobüslerin arka camlarında duran Yılmaz Güney resimleri, bir sinema oyuncusunun kaşına gözüne duyulan basit bir yakınlık değil, bir yüreğe, bir kafaya ve toplumsal bir inanca duyulan ilginin en yakın ifadesidir. Bu sevgiye layık olmak ve tarihin yüklediği görevleri hayatımız pahasına da olsa yerine getirmek gerekir. Ben onların arkadaşayım, yoldaşayım çünkü. Hasançelebi'deki maden işçisinin, Şavşat'taki bir öğrenci kızın, Afyon'un Çay kazasından eski bir ülkücünün, Adıyaman'da çocuk dergileri satan bir delikanlının, tenceresini satarak benim filmlerime giden çilekeş İzmir'li bir ananın... yani, ülkemizin ne kadar namuslu ve yiğit insanı varsa onların.

Sık sık kendime soruyorum: Ben, kimlerin arkadaşayım, kimler benim arkadaşlarım diyorum?

Ben, işçilerin, köylülerin, esnaf ve zanaatkarların, sanatlarını halkın bilincini geliştirmek için kullanan sanatçıların, halk aydınlarının, küçük mülk ve küçük iş sahiplerinin, emperyalizmle doğrudan bağları olmayan, emperyalizmle yoğun ilişkileri olan burjuvaların, dürüst kabadayılardan, ezilmiş bitirilmiş, düşmüş kadınların, hangi sınıf ve tabakadan olurlarsa olsunlar, bağımsızlık yanlısı olan herkesin, yurtsever öğretmen ve öğrencilerin, hayatlarını çalışarak kazanan çocukların, yurtsever asker, subay ve polislerin, memurların... kısacası, ülkemizi ve halkımızı gerçekten seven, bağımsızlık, özgürlük ve demokrasi isteyen bütün milliyetlerden insanlarımızın arkadaşayım.

Ben, şu an çeşitli cezaevlerinde, çeşitli cezalar altında dirençlerini yitirmeden zafer gününe ve zorlu kavgaya kendilerini hazırlayan, yürekleri halkların sevgisi ve halk düşmanlarına duyulan soylu kinle dolu yiğit devrimcilerin arkadaşayım.

Türkiye'nin bütün cezaevlerinde... koğuşlarda, hücrelerde, yoksul ve perişan yatan, mektupsuz, görüşsüz, bütün umudunu bir genel affa bağlamış kimsesiz insanlar var... büyük acıların, ağır cezaların altında inleyen binlerin onbinlerin sahibi kim? Biziz...biz, onların acılarına ortak olacağız, onların karşılaştıkları haksızlıklara karşı, onlarla birleşerek, onları eğiterek birlikte mücadele edeceğiz.

Ben, yaşadığımız bozuk düzenin darbesini yiyen, mutsuzluk ve umutsuzluklarını mutluluk ve hayata bağlılığa dönüştürmek isteyen binlerin, onbinlerin arkadaşayım. Onlara söyleyecek sözüm var... onlara ödenecek borcum var... onlardan öğreneceğim şeyler var.

İşte, bütün bunlar için, işçilere köylülere ve bütün emekçi kitlelere, onlara kurtuluşlarını sağlayacak siyasi bilinç kazandırmak ve geliştirmek için, ve mücadele yollarının gösterilmesinde payımıza düşen görevleri yerine getirmek için, onlardan öğrenmek ve onlara öğretmek için... ayrı ayrı yerlerde, farklı üretim

dallarında çalışanların seslerini ve dertlerini birbirlerine duyurabilmek için... onların yazılarını, araştırma ve incelemelerini, hikayelerini, şiirlerini, mektuplarını, siyasi düşüncelerini yayınlamak için, her konuda onların fikirlerini almak ve geniş kitlelere duyurmak için bir gazete çıkartılmalıdır.

Gazete çıkartmak zor, külfetli bir iştir, biliyorum. Başlangıçta aylık olabilir, onbeş günlük olabilir... iki yapraklı olabilir. Baskısı kötü olabilir. Hatalar ve eksiklerle dolu olabilir. Bunların hiçbirisi önemli değildir. Biçimsel hatalar kolaylıkla aşılabılır. Önemli olan, halkın gerçek ihtiyaçlarına cevap verebilen, mücadele hedeflerini doğru gösterebilen, halkın ruh halini doğru kavrayabilen, sabırlı, bilime dayalı bir siyaset izlemeyi başarması ve bu siyasetin hayatın her alanında, en uygun biçimiyle uygulanması ve zenginleştirilmesidir. Göç gide gide düzelir. Kitlelere malolabilecek doğru bir siyaset izlenebilirse — ki amacımız budur — kısa zamanda, halkın bilinçli desteğine dayanarak güçlü olunabilir. Hatalarını en aza indirebilir. Başlangıçta, gazeteyi çıkartan kadrolar eksik, yetersiz olabilir, bu da çok önemli değildir. Bilmediğimiz, acemisi olduğumuz bir işi nasıl öğreneceğiz? Ancak yaparak öğrenebiliriz, o işin ustası olabiliriz. Başka yol yoktur.

Örneğin devrimci mücadelenin de acemisiyiz, değil mi? Pek çok konuda nasıl davranacağımızı, neyi ne zaman yapacağımızı henüz bilmiyoruz. Ama devrimci mücadele içinde herşeyi öğreneceğiz, bilenleri biraraya getireceğiz, örgütleyeceğiz, acemilikten kurtulacağız.

Halkın güvenini kazanmak ve bu güveni uzun bir süre koruyabilmek ve geliştirebilmek için, gerçekten halkın çıkarlarını herşeyin üzerinde tutmak ve mücadelesini her türlü zorluğa karşı inançla ve içtenlikle sürdürmek gerekir. Amacımız, sadece halkın güvenini kazanmak değil, halkı bizzat kavgaya kazanmaktır. Biz, iyi bir kavga seyircisi değil, bilinçli bir cesaretle kavgaya atılacak ve kendi davası için doğuşecek fedakar insanlar kazanmak istiyoruz.

Halka karşı açık yürekli olmalıyız. Düşüncelerimizi, başlangıçta tepkilere yolaçacak bile olsa, en açık biçimiyle halkımıza ulaştırmalıyız. Doğru, er ya da geç, hayatın deneyleriyle kavranacaktır. Fakat, doğruların yalnızca hayat tarafından doğrulanmasını beklemek yanlıştır, doğruların kavratılması için çalışılmalıdır. Hatalarımızı örtbas etmemeli, hatalarımıza kılıf arama telaşına düşmeden, onlardan yardım istemeliyiz. Halkımız verimli, bereketli bir topraktır. Sağlam tohumu ürüne çevirir. Doğru söyleyenin yüzünü kara çıkartmaz. Unutmamak gerekir ki, halkımız lafa değil, işe bakar. Kendi deneyine göre not verir. Sabırla herşeyin sonucunu bekler. Halkımız, dünyanın en aldatılmış, en kandırılmış, en acı çekmiş halklarından biridir. Sütten ağzı yanmıştır, yoğurdu üfleyerek yer. Artık mutlu ve özgür olmak istiyor halkımız. Kendimizi halkımızın mutluluğu ve özgürlüğü için adayalım.

Halkımıza inanıyorum.

Halkına inanan ve güvenenler yenilmez.

Halklar yenilmez.»

Yılmaz Güney, bu görevleri yerine getirecek nitelikte bir yayın organı düşünüyordu. Biz, dergimizi bu niteliğe ulaştıramadık. Çevremizde, küçük burjuva sorumsuzluklarının çeşitli örneklerini gördüğümüz bu kısa dönem, bize, çok pahalı, fakat çok değerli, paha biçilmez dersler öğretmiştir. Biz, Yılmaz Güney'in düşünceleri temelinde, edindiğimiz derslerin ışığında, dergimizi biçimlemeye çalışacağız. Bütün zorluğumuz, Yılmaz Güney'in içinde oluşu, kendisiy-

le haberleşme, fikir alışverişi konularında karşılaştığımız çeşitli zorluklar ve düşünceleri doğrultusunda biçimlenmiş kadroların yokluğu ve yetersizliğidir. Ama inanıyoruz ki, yakın bir zamanda, bu zaaflarımızın yenilmesi doğrultusunda ileri adımlar atılacaktır.

Bu durumlara gerçekten üzülenler, «Güney»in yaşamını sürdürmesini yararlı bulanlar, mücadele içinde eksikliklerin giderileceğine inananlar, maddi, manevi, kültürel ve teorik güçlerini birleştirmelidirler ve bu durumdan sevinç duyanları, yani faşistleri, revizyonistleri, oportünistleri, maceracıları, «sol» çocukluk hastalıklarına tutulmuş olanları, kendilerine «devrimci... proleter devrimci... marksist-leninist... vs.» sıfatlarını bir rozet kolaylığıyla uygun görenleri, çenesi düşük iş kaçkını bir yığın küçük burjuva sahtekarını ve bütün bunların canverdiği, canaldığı, yarı sömürge tipi kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu burjuva-feodal düzeni, adım adım yenilgiye uğratmalıdırlar.

«Güney» kitlelerle bağlar kurmuş, onbinin üzerinde satan bir dergidir. sadece «kültür-sanat» konularını kapsayan, üstelik bu görevleri hakkıyla başaramayan bir dergi için, bu oldukça yüksek ve önemli bir sayıdır. Sağlıklı bir siyaset temelinde, gerçekten kültürün ve sanatın, devrimci mücadeledeki yeri ve katkısı gözle görülebilir hale getirilirse, bu sayı daha da artış gösterebilir.

«Güney» bazı eksiklik ve zaafı içermeyle birlikte, değerli yazarları da bağrında taşımaktadır. Bilincinde olduğumuz bu eksiklik ve zaafı, bir süreç içerisinde giderilebilir şeylerdir. Bizi zaafı iten yanlarımız, içimizdedir. Yenilgiye yolaçabilecek nitelikte rol oynayan da, dış etkenler değil, dış zorluklar değil, içimizdeki yetmezlikler, içimizdeki tutarsızlıklardır. Bu nedenle, mücadelede başarı kazanabilmek için iç çelişmelerimizin çözülmesini temel almalıyız.

Bu konuda Yılmaz Güney diyor ki:

«Dışa karşı mücadelede başarının temel koşullarından biri, iç birlik ve sağlamlıktır. İçten çürük, tutarsız ve zaafı dolu olan hiçbir şey dışa karşı başarılı olamaz. Bu nedenle, toplumsal-siyasal mücadelede, kişi, grup, parti... kendi içindeki sınıf mücadelesini esas almalıdır. Ben de, bu doğru ilkeyi kendi alanımda gerçekleştirmeye çalışıyorum. Çeşitli hatalar yapmış bir insan olarak, bir zamanlar oportünist, revizyonist, reformist görüşlerden etkilenen, bir yığın burjuva pislikle iç-içe olan ve hala bu olumsuzluklardan tam anlamıyla kurtulamamış bir insan olarak, hatalardan ancak ve ancak sınıf mücadelesinin ilkelerine sıkıca sarılarak, eleştiri-özeleştiri süzgecinden geçilerek kurtulunacağına inanıyorum. Örneğin revizyonizmle uzlaşma eğilimleri taşıyorsa bir devrimci, bu, içindeki revizyonist yanla, dıştaki revizyonist kutupların birbirini çekmesi, birbirine yakınlaşması demektir. Revizyonizmle uzlaşma, süper benzinle çalışan bir arabanın deposuna gaz ya da mazot doldurmaya benzer. Bu bileşimde bir akaryakıtı sahip araba yürüyemez, yürüse bile yolda kalır, hedefine ulaşamaz. Yalnız, revizyonizmle uzlaşma ile revizyonist etkiler altında kalmış insanlarla uzlaşma birbirine karıştırılmamalıdır.

Proleter devrimci düşünce ile, halkın çeşitli kesimlerinin etkisinde kaldığı revizyonist, reformist ve benzeri her türlü burjuva düşünce ve eğilimler arasındaki çelişme, uzlaşmaz sınıf çelişmeleridir. Bu tip düşünce biçimlerine karşı uzlaşmaz mücadele verilmelidir. Fakat, öyle insanlar vardır ki, en içten duygularla halkın kurtuluşu amacını taşıyorlar, gerçekten devrim isteğiyle doludurlar. Gelgelelim, bilgi, deney, araştırma ve inceleme yetersizlikleri nedeniyle, proleter sosyalist ideolojiye aykırı düşünceler ve eğilimlere sahiptirler. Bu in-

sanlarla, proleter devrimci düşünceye sahip insanlar arasındaki çelişmeler, genellikle uzlaşmaz çelişmeler değildir. Çoğunlukla, halk arasındaki uzlaşır çelişmelerdir. Bu nedenle, yanlış düşüncelere karşı tavrımız ile, sağ olsun, «sol» olsun, yanlış düşüncelere sahip insanlara karşı alınması gereken tavrı birbirine karıştırmamalıyız. Yanlış düşüncelere karşı uzlaşmaz bir mücadele yürütürken, yanlış düşüncelere sahip arkadaşlarla, onları yanlışlarından arındırabilmek için uzlaşmalı ve onları sabırla eğitmeliyiz, ikna etmeye çalışmalıyız.

Bu nokta iyice aklımıza yazılmalıdır: Uzlaşmaz sınıf karşıtıllıklarından kaynaklanan ideolojiler ve siyasetler uzlaşamazlar. İki çizgi arasındaki siyasi mücadelenin sonucunu, en sonunda silahlar belirleyecektir. Bu noktayı iyi kavramalıyız. Yanlış görüşlü arkadaşları eğitmek, onları kazanmak için gereken sabrı göstermemek, onları namluların ucuna teslim etmek demektir... ki bu tavır, cinayete başından seyirci kalmakla, boğulma olasılığı bulunan bir insana yüzme öğretme olanağımız varken, bu olanağı kullanmama ile benzerlik gösterir.

Halktan insanlar, arkadaşlarımızı, en son umut kırıntısının yokolacağı ana dek, yanlış siyasetlerin etkisinden kurtarmak için yoğun, bilime dayalı bir çaba göstermeliyiz. Bu çabayı göstermemişsek, içimizde kuşku varsa, karar anında elimiz titreyebilir. Tereddüde düşmemek için, geçtiğimiz ve geçeceğimiz yolun doğruluğuna, taktik ve çalışma biçimlerimizin doğruluğuna, bize düşen sorumluluk ve görevleri sonuna dek yerine getirdiğimize kesinlikle kuşquamız olmalıdır.

Sınıf mücadelesi soyut birşey değildir. Sınıf mücadelesi, emperyalistlere, ülkemizi ve halkımızı sömüren sınıflara, onların siyaset, ideoloji, kültür ve yarattıkları toplumsal alışkanlık ve eğilimlere karşı ve bunların maddi ve toplumsal temellerine karşı yürütülen bir mücadeledir. Sömürücü sınıfları ve onların ekonomik, anti-demokratik siyasi ve toplumsal dayanaklarını ortadan kaldırmayı amaçlar. Bunun için, Marksizme yabancı ne varsa, feodal, küçük burjuva ve burjuva fikirlere karşı mücadeleyi içerir. Revizyonist, reformist ideolojilere karşı, sağ ve «sol» oportünist eğilimlere karşı mücadeleyi içerir. İçimizde yürüttüğümüz sınıf mücadelesi ile dışa karşı yürüttüğümüz sınıf mücadelesini canlı biçimde birleştirmeliyiz.»

Yılmaz Güney'in düşünceleri tam anlamıyla dergiye yansıyamadı. Bazı temel konularda anlaşmazlığa düştüğü arkadaşlarla siyasi ve ideolojik birliğin kurulmasını sağlayamadık. Bu konuda, en belirleyici ayrılıklar, Emperyalizm anlayışı, Faşizm, Milli Mesele, İttifaklar anlayışı, Üç Dünya Teorisi, konularında odaklaşıyordu. Bu nedenlerle, derginin temel siyasetinin belirlenmesi, karşılıklı tartışmalar sonucu belirlenecekti. Dar olanaklar çevresinde kurulan ilişkiler ve tartışmalar, sorunların çözülmesini sağlayamadı. Bu yüzden ki, bir süre sonra dergi, bir anlamda bitkisel hayata girdi. Bu böyle nereye kadar sürebilirdi ki?

Diğer yanda, Güney Filmde uzun bir süredir varolan ve Güney Filmin sarsılmasına ve giderek enkaz haline gelmesine yolaçan hastalıklar, farklı biçimlerde ve değişik oranlarda da olsa, dergide de sürmekte idi.

Bu hastalıkları nasıl ifade edebiliriz?

Bu hastalık, kaynağını devrime ve halka inanmamaktan alır. Bunun yansıması olarak, revizyonizm, reformizm, ortayolculuk, oportünizm kılıklarında kendini gösterir. Genel işleyiş, devrimci ruhtan uzak, hantal bir bürokrasinin egemenliği altında sürer. Kendiliğindenlik egemendir ayrıca. Olaylar ve günlük işler, tek tek, çevreden ve hayattan kopuk ele alınır. Araştırma, in-

celeme, geceyi gündüze katacak tipte bir şevk ve fedakarlık yoktur. Siyasetlerini belirleyen bir plan, program yoktur. Bir gün sağ, bir gün de «sol» olabilirler. Demokrasî yoktur. Tek şef yönetiminin, o inisiyatif tanımaz bireyci burjuva baskısı vardır. Güney Filmde çalışan herkes «büyük şef»in piyonlarıdır. Şef ne derse o olur. Herşeyi şef bilir. Eleştiri özeleştirî hiç yoktur. Firmada Yılmaz Güney'in adı vardır, fakat kendi düşünceleri bir kıyıya atılmıştır, deneylerinden yararlanmak yerine, şefin dar deneyci yöntemleri kullanılır. Kadro yetiştirme diye bir amaçları ve anlayışları yoktur. Onlara göre «adam yoktur» hiçbir konuda. Ama kendileri vardır. Dergide de, bu anlayışlar farklı biçimleriyle de olsa uzun bir süre egemenliğini sürdürdü. Bu anlayış, tipik burjuva yönetim anlayışının ifadesidir ve sonu kaçınılmaz olarak yenilgidir. Güney Film enkazı haline geldi, «Güney» enkazı haline gelecekti. Buna izin veremezdik...

Şimdi, binbir zorluk içinde olduğumuz şu günlerde, «Güney»i canlandırmak, ona Yılmaz Güney'in düşünceleri doğrultusunda bir ruh kazandırarak kitelerin elinde devrimci bir silah haline getirmek için ne yapılmalıdır?

Biz, bu konuda düşüncelerimizi sıralamadan önce söylemek isteriz ki, derginin sorumlusu yalnızca dergiyi çıkartanlar değil, aynı zamanda derginin okurlarıdır da.

«Bir dergi, bir kere çıkartılmaya başlandıktan sonra, ciddiyetle ve iyi bir şekilde yürütülmelidir. Bu, yazı kuruluna olduğu kadar, okurlara da düşen bir sorumluluktur. Okurların fikirlerini iletmeleri ve neyi beğenip neyi beğenmediklerini belirten kısa mektup ve makaleler yazmaları çok önemlidir, çünkü bir dergiyi başarılı kılmamanın tek yolu budur.»

(Mao Zedung, Seçme Eserler, Aydınlık Yayınları, 2. Cilt S. 407).

Dergimizi yeniden ele aldığımız, dergimizi engellemek isteyenlere karşı bütün güçlerimizi toplamak amacıyla olduğumuz şu günlerde hepimize çeşitli sorumluluklar düşmektedir.

Bazı görüşler, sanatı, bütün siyasetlerin üzerinde görürler. Onlara göre, sanatçı yaratıcılığının ve kaygılarının dışına çıkmamalı, siyasete bulaşmamalıdır. Siyasete katılmadığını söyleyen sanatçı da, kendini ne denli siyasetin dışında görürse görsün, aslında bir siyasete hizmet eder. Sanatın şu ya da bu siyasete hizmet etmesi için, sanatçının ille de açık siyasi nitelikte sözler etmesi, açıkça şu ya da bu siyasetin saflarında olduğunu söylemesi gerekmez. İnsanı, toplumsal köklerinden ve sorunlarından kopuk alan, çağımızın gelişen düşüncesine ters öneriler getiren, gerçeği çarpıtan, dikkatleri yanlış hedefler üzerinde toplayan sanatçı, kimlere hizmet etmiş olur? Sınıf savaşı, her geçen gün yükselen boyutlara ulaşırken, sanatçı bu kavganın dışında kalıyor ve kendisini siyasetler üstü görüyorsa yanlışlığa düşer. O sanatçı, siyasetler üstü değildir, o sanatçı, dünyayı emekçiler yararına kökten değiştirmek isteyen siyasetlerin karşısında, sömürü ve talan düzenini, şu ya da bu biçimde sürdürmek isteyen güçlerin siyasetlerinin yanındadır.

Bazı sanatçılar, günümüzün çok önemli bazı sorunlarına dudak bükmekte, halkın bu sorunlarla hiç ilgilenmediğini söylemektedirler. Örneğin emperyalizm-sosyal emperyalizm tartışmalarını yersiz ve gereksiz görmekte, birliğin bu tip tartışmalarla zedelendiğini söylemektedirler. Ayakları havada, hiçbir uygulanabilirliği olmayan ilkesiz birlik sözleri etmektedirler. Yine, «Üç Dünya Teorisi» konusunda da, aynı tavrı göstermektedirler. Revizyonizmle, oportünizmle mücadele etmeyi, soyut şeyler olarak görmektedirler.

Yukarda sözünü ettiğimiz olgular ve güncel daha birçok başkaları, belki bir sanatçının şiirine, hikayesine, romanına kısa bir sürede yansımayaabilir. Fakat sanatçının toplumsal ilişkileri ve ünü, sınıf mücadelesinin keskinleştiği, bazı olguların yolayırımını gerektirdiği günümüzde, çok önemli rol oynamaktadır. Sanatçılar yalnızca sanatsal uğraşlarıyla değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal uğraşlarıyla da sınıf mücadelesinin içinde olmalıdırlar. Tavrılarını belirlemelidirler. Fakat, tavrı belirleyeceğiz diye de, körü körüne, herhangi bir araştırma ve incelemeye dayanmadan, birtakım çevre yakınlıkları ve duygusal ilişkilerden hareketle tavrı belirlemeye kalkmak da yanlıştır. Toplumsal pratikten ve siyasal gelişmelerden kopuk, siyasal gelişmelere yabancı bir sanatçı, giderek hayatın gerçekliğinden kopacak, çevresini bir hayal dünyasının kabukları kaplıyacaktır. Bu da sanatçının ölümü demektir.

Her sanat dergisi, belli bir siyaset temelinde mücadeleye atılmış bir savaş organıdır. Her sanatçı da, şu ya da bu güçlere hizmet eden bir savaşçıdır. Ne tipte olursa olsun, bütün dergiler ve sanatçılar, birer savaş araçlarıdır. Pasivizm hayalleri yayan bir dergi, revizyonizmin tezleri temelinde dünyaya bakan bir dergi, reformizmi savunan bir dergi, birer savaş organlarıdır. Çünkü savaş, salt askeri alanda, salt proleter devrimci planda ele almak yanlıştır. Sınıf savaşının karşı uçları vardır, bu uçların savaşçıları vardır.

Peki, bizim dergimiz nasıl bir mücadelenin savaş organıdır? Ya da, olmak iddiasını taşımaktadır?

Biz, kitleleri toplumsal kurtuluşa götüreceğ bir mücadelenin içinde, demokratik halk devriminin sanat ve kültür alanındaki savaş organı olmak istiyoruz... Bunun için sorumluluk ve görevlerimizi, hangi ilkeler temelinde belirleyeceğiz? Bunun için nasıl bir yol izlemeliyiz?

Düşüncelerimizi şöyle sıralamak istiyoruz:

1. Dergi, Yılmaz Güney'in adını taşımakta, onun kuruculuğunda çıkmaktadır. Fakat bugüne dek, Yılmaz Güney'in siyasal ve ideolojik kavrayışı temelinde yönlendirilmedi, yönetilmedi. Düşündük ki, öncelikle, Yılmaz Güney'in görüşleri kabaca da olsa, açıklanmalıdır. Bu görüşlerin ışığında, derginin bugüne dek çıkan sayıları, yani Mayıs sayısına dek olanları, Yılmaz Güney'in görüşleri temel alınarak eleştirilmelidir. Bu, Yılmaz Güney'in eleştirisi, derginin özeleştirisidir.

2. «Güney»in mücadele anlayışı, sanat siyaseti, sanatsal hedefleri, yapmak istediklerini belirleyen programı açıklığa kavuşturulmalıdır. Ortaya konulacak sanatsal ve siyasal program temelinde, kimlerle birlikte, kimlere karşı olunacağı açıklık kazanmalıdır.

3. İdeolojik ve siyasal birliği olan bir yazı kurulu oluşturulmalıdır. «Güney»i çıkartanlar arasında, siyasal ve ideolojik birlik sağlanmalıdır. Derginin işleyişi, demokratik merkeziyetçilik ilkesine göre olmalıdır.

4. «Güney»in dağıtımı militanca yapılmalı, bu konuda yurt çapında bir kampanya açılmalıdır. Bölge temsilcilikleri, il ve ilçe, hatta köy temsilcilikleri saptanmalıdır.

5. Dergiyi engellemek, boğmak isteyen kişi ve siyasetler, belgeleriyle açığa çıkarılmalı ve bu siyasetlerle amansız mücadeleye girilmelidir.

Düşüncelerimizi kabaca böyle özetleyebiliriz. Okurlarımızın ve arkadaşlarımızın bu konularda önerilerini beklemekteyiz.

Zorlukları birlikte yeneceğiz...

GÜNEY

ORHAN KEMAL ÖLÜMÜNÜN YEDİNCİ YIL DÖNÜMÜNDE ANILDI

Orhan Kemal

Kent emekçilerini, yıllarca eğitilmemiş, kendi kaderleriyle başbaşa bırakılmış, kendi başlarına buyruk ağaların zulmü, sömürsü, baskısı altında çagın çok çok gerisinde bıraktırılmış köylüleri, lumpen proletaryayı temel almış ve eserlerinde bunlar içinden kahramanlar yaratmış, toplumsal aksaklıkları ve insanlar arasındaki ilişkilerin eşitsizliğini işleyerek; bu daldaki örneklerin kendisine kadar leri asmıştır, ORHAN KEMAL?

Genellikle feodal üretim ilişkileri içinde bulunan a-

ğa-Köylü ilişkilerini ele almış, bunları kimi zaman hikaye, kimi zaman oyunlar halinde yansıtmış, faşizmin ilerici olan her şeye düşmanlık siyaseti, baskısı, zulmü Orhan Kemal'i de yanlış bırakmamış ama Orhan Kemal kalemini yine gerici, çağ dışı anti-demokratik olan herşeye yöneltmiş, bu doğrultuda: 2. Koğuş, Bereketli Topraklar Üzerinde, Murtaza, Baba Evi, Devlet Kuşu, Dünya Evi, Sokakların Çocuğu, Kanlı Topraklar, Kaçak, adlı romanları en beğenilenleridir.

Orhan Kemal şiirlerini «Orhan Reşit» takma adıyla yazmıştır. Aşağıdaki şiiri bunlardan biridir.

«ZAVALLI BALIKLARA,
AKILLI ROBENSONA,
SAATE V.S... DAİR»
« — Zavallı Balıklar—

.....
.....
Eğer böyleyse sahiden
Nedir bu balıkların çektiği.

« — Saat—

.....
.....
Vakti gagasından aldık
bir sabah vakti açatp bir kuşun
Ne kadar güzel işliyor
Şimendifer saati Çavuşun,

Fazıl Hüsnü Dağlarca

— Akıllı Robensonum —
Robenson, akıllı Robensonum
Ne imreniyorum sana bilsen!

Cahit Sıtkı Tarancı
(Gün Gazetesinden)

Şarkılarını kesin radyoların
Ajanslarını açın
Şarkı mevsimi gelmedi daha
Mendil kadar gölge
İki tutam hava

Bir lokmacık ekmek
Haram edilirken insan soyunun yüzde altmışına
Oturup balıklara acımalıyız demek!
Adis-Ababaya

Bingaziye
Elenlere
Okyanuslara gömülenlere
Ve evimin içinde esen rüzgâra dair
Şair

Mısraların yok mu?
Bunlar çok mu yufkadır akıllı Robensondan?
Kafiye yapmak için kuşa
Şimendiferli saat veriyorsunuz Çavuşa.
Hoşuna gidelim diye Nurullah Ataç'ın
Sesini duymuyorsunuz milyonlarca ölünün
Milyonlarca açın.

Şarkılarını kesin radyoların
Ajanslarını açın
Şarkı mevsimi gelmedi daha!

Orhan RAŞİT

(Yeni Edebiyat)

«Yeni Edebiyat», sayı 21/sayfa 2
1. Eylül. 1941

AYIN SANAT OLAYLARI

Çeşitli kuruluşlar ve demokratik kitle örgütleri Orhan Kemal'i anma töreni düzenledi. Bu arada Orhan Kemal roman ödülü düzenlenmiştir.

ARNAVUTLUK HALK OYUNLARI TOPLULUĞUNUN GÖSTERİLERİ COŞKUyla KARŞILANDI

Arnavutluk
halk
oyunları
ekibi
gösteri
sırasında.

MUAMMER KARACA ÖLDÜ

Tiyatroda bir güldürü vardı, toplumsal sorunları içeren, insanlar arasındaki ilişkilerin eşitsizliğini konu alan, özellikle günün politikacılarına yönelen bir güldürü. Muammer Karacaydı bu, sözünü ettiğimiz.

Muammer Karaca da yeri doldurulamayacak sanatçılardandı, sahneyi de diğer sanat kollarında yapıldığı, yapılması gerektiği gibi genellikle toplumsal konuları hiciv yoluyla irdelemiş, tüm kötülüklerin yaratıcıları ve sorumlularının beyninde her zaman çınlayacak kahkahaların kaynağı olmuştur.

Geçtiğimiz ay aramızdan ayrılan Karaca her zaman akıllarımızda kalacak «Cibali Karakolu», «Ednan Bey Durmasın», «Lahmacun Cumhuriyeti», «Senatür» adlı oyunlarıyla sergilemiştir.

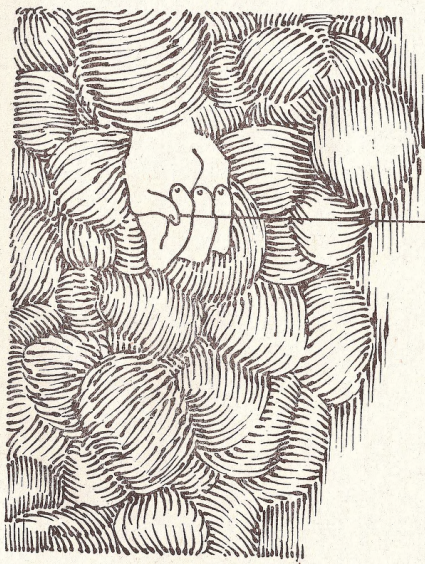
Geçtiğimiz ay Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Halk Oyunları Ekibi, Arnavutluk ile Türkiye arasındaki kültür anlaşması çerçevesinde ülkemize geldi. Efes festivaline katıldıktan sonra İzmir, Bursa, İstanbul ve Eskişehir'deki Yunus Emreyi anma törenlerinde çeşitli gösterilerde bulunan Mijin-

ya Halk oyunları ekibi binlerce kişinin coşkun alkışlarıyla karşılanan gösteriler yaptı. Sosyalist Kültür ve sanatının en güzel örneklerinden birini sergileyen Mijinya Halk oyunları ekibine yönelen alkışlar, Türkiye Halkının dostu, Arnavutluk Halk Cumhuriyetine duyulan sevgiyi dile getirmiştir.

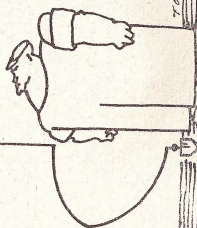
Sinema Sorunları ve Sansür Konulu Seminer Düzenlendi

Kültür Bakanı Ahmet Tamer Kışlalı'nın sinema emekçilerine «sinema yasasını yeniden düzenleyeceğiz» şeklindeki açıklamasının ilk çalışmaları olarak, 11-12 Mayıs Tarihlerinde Atatürk Kültür Merkezinde, Sinema sorunları ve Sansür konulu bir seminer düzenledi. Seminere

TFİS, (Türkiye Film İşçileri Sendikası), TSY, SYD, Sine-Sen SOD, İstanbul, Ankara Sinematek'leri Yönetim, Fil-Ses gibi kuruluşlarla bazı üniversitelerin üçer kişilik temsilcileri katıldılar. Bu konuya ilişkin ayrıntılı yazımız derginin iç sayfalarında.

TONGAT

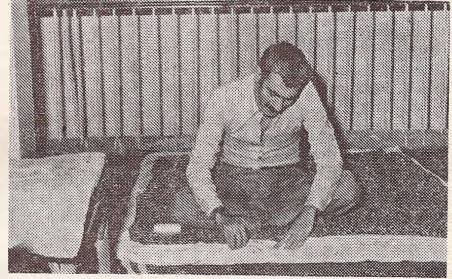
YILMAZ' DAN

27 Ocak 1978
(Kayseri Cezaevi)

Sevgili Fuat Karakuş Arkadaş,

Düşüncelerinin eleştirisine geçmeden önce, devrimci bir görev ve sorumluluk duygusunun ifadesi olarak değerlendirdiğim uyarılarını sevinçle karşıladığımı söylemek isterim. Arkadaşımdan beklediğim de budur. «Güney»i yaşatmak ve geliştirmek ancak onun devrimci pratiğine katılmakla mümkündür. Eleştiri yöneltmek, öneriler sunmak, araştırma - inceleme, şiir, hikaye vb. katkılarda bulunmak, dergiyi okutmak, kitlelerin düşüncelerini özetlemek, gerici saldırılara karşı direnmek, kendilerini «proleter devrimci», kendi dışlarındakini «oportünist» ilan eden kendini beğenmişlerin safsatalarına karşı uyanık olmak, ortak iradenin yaratılması çabasına atılmış ileri adımlar olacaktır. Ortak iradenin yaratılması — ki bu partidir —, ideolojik ve siyasi nitelikte çeşitli engellerin ve sapmaların kararlılıkla aşılmasını emreder. Engel çözülmesi gereken bir çalışma demektir. Çalışma, zıtların mücadelesidir. Her çalışmanın iki yönü vardır. İşte biz, emekçi kitlelerin çıkarlarının savunulduğu yönde, karşı yöndeki güçlere karşı, doğru bir teori ve kitle siyaseti temelinde savaşmak için yola çıktık.

Kültür - Sanat alanındaki mücadele, devrimci mücadelemizin sadece bir yanıdır. Eski bir dünyayı yıkmak, yeni bir dünya kurmak isteyenler, hayatın irili ufaklı bütün cephelelerinde topyekün, örgütlü, kararlı bir ölüm-kalım savaşı vermek zorundadırlar. Görevlerimizin bilincindeyiz. Zaman, neler düşündüğümüzü, neler yapmayı tasarladığımızı bütün ayrıntılarıyla gösterecektir. Niyetimiz Kültür-Sanat alanında bir tekke kurmak değil, aksine, devrimcilerin

ve en geniş kitlelerin devrim için ortak bir irade çevresinde birleşmelerinin önünde birer engel olan bütün tekke ve grupları, bireysel kaleleri kendimiz de içinde olmak üzere yerle bir etmektir. «Güney», düşüncelerimizi hayata geçirebilirse, eksik ve hatalı yanlarımızı pratik içerisinde düzeltebilirsek gerçekten birlik ve devrim isteyen halkımızın irade ve isteklerinin yansıdığı bir dergi olacaktır. Bizi biçimleyecek ve başkalarını etkileyecek olan da budur. «Güney»in mücadele alanını genişletecek olan da yine bu gelişme olacaktır. Bu konuda kimsenin kuşkusu olmasın.

Sevgili Arkadaş,

Bugüne dek, bütün gücümle devrimci hareketin birliğinden yana oldum. Bundan sonra da böyle olacaktır... Birlik isteği taşımak, birlik için önemli bir adım olmakla birlikte, yeterli değildir. Teorik planda «birlik» istemeyen tek bir devrimci gösteremeyiz. Oysa pratik bizleri umutsuzluğa düşürecek denli acı ve açıktır. Yine hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki bu dağınıklığı ve bölünmüşlüğü, bütün karşı koymalara karşın, mutlaka birliğe çevireceğiz. Halkımızın isteği, tarihin isteği bu yöndedir. Birliğin somut ifadesi partidir. İşçi sınıfının birliği, işçi-köylü temel ittifakı, bu temelde gerçekleştirilecek halkın yurtsever birleşik cephesi, birliğin devrimci süreç içerisinde

MEKTUP VAR...

birbirine bağılı biçimlerdir.

En geniş birliğe, gelişmeye açık en dar birliklerin kurulması ve hayat içinde işlerlik kazandırılması temelinde varılabilir. Fakat şu ilke akıldan çıkartılmamak koşuluyla: En küçük birlikle en geniş birlik, aynı sürecin birbirine bağılı, iç-içe geçmiş görevleridir. Ancak, «halk cephesinin öncü gücü olan işçi sınıfının eylem birliği gerçekleştirilmeden» bu görevler bütünüyle yerine getirilemez.

Birlik uğruna her türlü uzlaşmaya girebilir miyiz?

Bu sorunun cevabı «evet» olamaz.

«Uzlaşmaz devrimciler» değiliz. İlke-miz şudur:

Devrimci hareketimizi, nihai hedefleri doğrultusunda güçlendirecek, devrimin düşmanlarını zaafa uğratacak uzlaşmalara, siyasi ve örgütsel bağımsızlığımızı korumak koşuluyla «evet.»

Devrimin düşmanlarını güçlendirecek, ajitasyon, propaganda, örgütlenme vb. görevlerimizi zedeleyecek, devrimci hareketimizi zaafa uğratacak uzlaşmalara «hayır.»

İşte bu noktada:

Devrimden, devrimci çalışmadan ne anladığımız, devrimin dostları ve düşmanları, devrimin hedefleri ve görevleri, devrimin karakteri ve temel mücadele biçimleri konularının berraklık kazanması gerekiyor.

Şimdi senin yazdıklarına bakalım.

Diyorsun ki:

«Derginin izlemesi gereken ilk yol, bence şu olmalıdır; içinde bulunduğumuz dönem, bir karmaşa dönemidir. Herkes, sol yelpazedeki her görüş birbirini amansızca suçlamakta, «ajan» diyerek karşıtlarını zan altında bırakmaktadır. Kurulan ve adlarına, görüşlerine «sosyalizm» sözcüğünü so-

kan partiler arasında kökleri geçmişe uzanan bir bölünme vardır. Onun için gerek fraksiyonlaşmalar ve gerekse «sosyalist» partiler için bir değerlendirme yapmak, bir Anayasa Hukuku doçentinin de dediği gibi «henüz pek erken» (2) dir. Güney gibi uzun ömürlü olacağına, geniş bir okur kitlesince benimseneceğine ve sanat çevrelerince (bu çevrelerin önemli bir kısmı, son çözümlemede burjuva kökenli aydınlardan da oluşsa önemsenmelidir). ciddiye alınacağına inandığımız bir dergi, elden geldiğince uzlaştırıcı olmalıdır. Zaten bu konuya değinilmiş de: «Devrimcilerde sürekli en güçlü bir biçimde bulunması gereken birleşme isteğiyle birleşebileceğimiz bütün olumlu unsurlarla birleşeceğiz» (3)

Bir okur olarak ve derginin uyarılarımızı dikkate alacağına inanarak, konunun önemini özellikle vurgulamak istiyorum. Konuyu biraz daha açalım: Bugün kuramsal alanda, yukarıda da değindiğim gibi, tam bir karmaşıklık vardır. Dergi çevrelerinde toplanan taraflar, Marksizm - Leninizm adına, Mao Zedung adına birbirlerini sözümona eleştirmektedirler. Bu dergilerin ve grupların sayısı ne kadar? Yanılmıyorsa Zekeriya Sertel, kendisiyle bu konuda röportaj yapan bir gazeteciye bir yandan dağınıklıktan yakınmış; bir yandan da 22 dergi ve 50 kadar da fraksiyonun olduğunu söylemiştir. Birbirleriyle «Rusya mı Çin mi?» «AEP mi ÇKP mi?» tartışmaları yapanların (önemli bir kesimi için söylüyo-

(1) Dimitrov, Faşizme ve Savaşa Karşı Birleşik Cephe, Aydınlık yay. S. 152.

(2) Erdoğan Teziç, 100 Soruda Siyasi Partiler, Gerçek yay. S. 332-333.

(3) Güney Dergisi Sayı 1.

rum) Marx'ı Mao'yu doğru olarak yorumladıklarını söylemek güçtür. Onun için diyorum ki, Güney Dergisi yaşayacaksa, yaşamasında zorunluk varsa kanımca ilk dikkat edeceği ilke, bu olmalıdır. Hemen ekleyelim, temennimizin başka başka arkadaşlardan da geleceğini ve benimseneceğini umuyorum.»

Yanlış anlamıyorsam, derginin yaşama koşulunu, revizyonizm ve oportünizmle uzlaşması koşuluna bağlıyorsun. Bir dergi gerçekten bu uzlaşmaları ustaca sürdürerek yaşayabilir, ama devrimci adına layık olmaz. Özellikle benim konumunda bir insan için böyle bir tutum izlemek, devrime ihanetten, halka ihanetten başka bir anlama gelmez.

Yazından çıkardığım sonuçları şöyle özetleyebilirim:

«Güney, farklı görüşler taşıyan geniş bir okur kitlesince benimsenecek, çeşitli nitelikteki sanatçıları içeren sanat çevrelerince ilgiyle karşılanacaktır. Bu nedenle elden geldiğince uzlaştırmacı olmalıdır.»

İşçi sınıfının ideolojik, siyasi ve örgütsel önderliğinde gerçekleştirecek Demokratik Halk Devrimi hareketinin hizmetinde bir kültür-sanat dergisinin dikkat etmesi gereken en öneml noktalardan biri, birleşebileceği sınıf ve tabakalar genişledikçe belirecek olan sağ sapma tehlikesidir. «Elden geldiğince uzlaştırmacı» olmanın bir sınırı vardır. «Elden geldiğince uzlaştırmacı» olmak, sağ ve «sol» sapmalara karşı gerek bizim, gerekse bizim etkimizdeki kitlelerin uyanıklığını ve mücadele gücünü azaltırsa, özel-

likle de sağ eğilimler devrimci ruhumuzu törpülerse, bizi yolumuzda yavaşlatabilir ve giderek düzenin sınırları içine hapsedebilir. Oysa biz devrim istiyoruz... Çalışan kitleleri ezen, onları köleleştiren eski dünyayı yıkmak, çalışanları mutluluğa kavuşturacak güzel bir dünya kurmak istiyoruz.

Devrim yapmak isteyenler hiç uzlaşmazlar mı?

Asıl devrim yapmak isteyenler uzlaşır... Ama, «kimlerle?» «kimlere karşı?» «ne için?» «nasıl?» «ne zaman?» «nereye kadar?» sorularına doğru cevaplar vererek.

Biz, sağ ve «sol» hatalara düşmemek, düşsek de kısa zamanda hatalarımızdan sıyrılabilme ve hataların yol açtığı zararları giderebilmek için bu sorulara doğru cevaplar bulacağımıza inanıyoruz.

«Güney», Rusya ile Çin: AEP ile ÇKP arasında bir yol, uzlaştırmacı ve uzlaşmacı bir yol bulmalıdır.»

Bu uyarı ve dileklerin iyi niyetinden kuşku duymuyorum. Üstelik kesinlikle devrimin çıkarlarına hizmeti amaçladığımıza inanıyorum. Fakat, böyle bir yolun izlenmesi halinde, devrime zarar verecek pratik sonuçlar doğuracağı bizce açık ve kesindir. Bu konuda seni ve senin gibi düşünenleri uyarmak borcumuzdur.

Biz, Rusya ile Çin arasında bir yol, yani orta yol izleyemeyiz. Çünkü Rusya ile Çin arasındaki ayrılıklar bir ilke ayrılığı, iki ayrı dünya görüşünden kaynaklanan ayrılıklar sorunudur. Biz bu konuda kesin bir tavra sahibiz. Rusya'yı bir sosyalizm ülkesi olarak görmüyoruz. Üstelik, devrimimizin yıkmak zorunda olduğu engellerden biri, dünya gericiiliğinin iki ana merkezinden biridir, diyoruz. Bu konuda uzlaşma, orta yol yoktur. Olamaz Revizyonizmin sınıf içeriğini kavramayan devrimcilere, yurtseverlere bu gerçeği anlatmayı ve kavratmayı da başta gelen görevlerimiz arasında sayıyoruz.

AEP ile ÇKP arasında da bizim için orta yol yoktur. Stalin der ki: «İlke sorunlarında «orta» yol, görüş ayrılıklarını örtbas etme, gizleme «yoludur» partinin ideolojik

yozlaşmasının «yoludur», partinin ölümünün «yoludur.» (1)

Üstelik biz henüz bir partiye de sahip değiliz, partinin oluşturulması savaşımı içindeyiz. Bu nedenle ilke ayrılıklarına gereken duyarlılığı göstermek zorundayız. Devrim, devrim isteyen güçlerle devrim istemeyen güçleri karşı karşıya getirir. Devrim, gerçekten, gerçekten devrim isteyen güçlerle devrim istiyor görünen güçleri de karşı karşıya getirir. Bu konuda da, özellikle benim tavrım açıktır; ÇKP gittikçe sağa kayan, oportünizmi sistemleştiren bir siyaset izlemektedir. Üç dünya teorisi buna bir örnektir. Öte yandan, bize yansıyan bilgiler oranında AEP'ye eleştirilerimiz vardır. Yine de, uluslararası planda, eleştiri hakkımızı saklı tutmak kaydıyla, AEP yönünde saf tutmanın doğruluğuna inanıyorum...

«Güney, sol yelpazede bulunan grupların küfürleşmeye, birbirlerini «ajanlık»la suçlamaya varan tartışmaları dışında kalmalı ve elden geldiğince uzlaştırıcı olmalıdır.»

Bugün Türkiye solunda var olan karmaşayı, sağlık belirtisi, gelişim sürecinin doğal bir aşaması olarak değerlendirmek gerek. Ayrılıkları, bölünmeleri yadırgamamalıyız. Fakat teşvik te edemeyiz. Dünün ve bugünün pratiğine ışık tutacak nitelikteki tartışmalar en yoğun biçimde sürmelidir. Birliğin temelleri, çoğunun gereksiz gördüğü kuramsal tartışmalar, ve pratik önerilerde anlaşmalar ve bu önerilerin hayat tarafından doğrulanması sonunda atılacaktır. «Kanımızca, sosyalizmin içine düşeceği bunalım, en azından gerçek sosyalistleri, kurama iki kat özen göstermek, çok daha belirgin bir tavır almak, kendileriyle güvenilmez, tutarsız unsurlar arasında kesin çizgi çekmek zorunluğuna yöneltmelidir.» (2) Bu temel ilke bizim için de geçerlidir... Kendimize yakın bulduğumuz siyasetlerle, Marksizme ters siyasetler arasında ayırım yapmak, çizgi farklarını belirginleştirmek zorundayız. Dayanışma yapabileceğimiz geçici de olsa ortak davranabileceğimiz siyasetlerle birlik noktalarından yola çı-

karak diyalogu geliştirmemiz, mücadeleyi birleşme doğrultusunda geliştirmemiz gerekir... Aramızda derin ilke ayrılıkları olan siyasetlerle de, kitleleri onların etki alanından kurtarmak için savaşmalıyız. Herkese şirin görünmek gibi oportünist bir tavrımız olamaz. Tartışmaların dışında kalma isteği, kendini sınıflar üstü görmenin, oportünizmin ifadesidir. Biz, ML. ile oportünizme ve revizyonizm arasındaki mücadelede tarafız. Fakat, gereksiz hırçınlıkların, devrimci ahlaka uymayan suçlamaların da, kesinlikle karşısındayız. Taraf olduğumuz yöndeki gelişmelerin uzlaşır çelişmeler olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle, birliğin gerektirdiği esneklik ve yumuşaklık, ilkelere bağlı ilişkiler sürdürülürken, devrimin önünde engel kabul ettiğimiz sapma ve eğilimlere karşı da amansız olacağız.

Sevgili arkadaşım,

«Genellikle devrimci gençler arasında yaygın olan bir görüş vardır» diyorsun. Bu görüşe göre «öğrenciler, gençler bilimsel kitapları okumalıdır, yazın ürünleri onlar kadar önemsenmemelidir, hatta hiç önemsenmemelidir.»

Evet, gençler öncelikle bilimsel kitapları okumalı, doğru bir dünya görüşü edinmelidirler ki, kültür ve sanat ürünlerini hangi ölçüler temelinde özümleyeceklerini kavrasınlar. Fakat, sanatı küçümseyen anlayış kesinlikle yalıdır, «sol» bir anlayıştır ve devrime zararlıdır. Kültür ve sanat ürünleri dünyayı, insanı daha derinden ve bütün boyutlarıyla kavramamıza yardım eder. Devrimi sadece namlunun ucundan görmek devrim yapmamız için yeterli değildir. Kültür ve sanat silahlarının namluları devrim yolumuzu aydınlatacaktır...

Düşüncelerini bana yaz.

Sevgiyle gözlerinden öperim...

(1) Stalin, Troçkizm mi, Leninizm mi?. Sol yay. 2. gen. baskı, S. 187.

(2) Lenin, Sağ ve Sol Sapma, Ser Yay. S. 10

Melman Güney

Eğer Bir Ülkede

Eğer bir ülkede dürüstlük, hak verirlilik, had-dini bilirlilik, sözü davranışlarına uyarlık gibi en doğal değer ölçütleri gerçekten geçer akça ise; bazı kişiler bazı şeylere cesaret edememelidir.

Örneğin, bir kimse Türkiye'nin en bunalımlı, acılı, dağdağalı, kanlı bir döneminde, on-onbeş yıl, Londra'da ya da Paris'te uluslararası ya da yabancı kuruluşlarda — çok başarılı da olsa — tüm sıkıntılardan, savaşımından uzak ve oralarda ev bark sahibi olacak kadar rahatça yaşamışsa... ortamı elverişli bulduğunda, Türkiye'deki falan önemli kuruluşun başına Genel Müdür olmayı — değil istemek — düşleyememelidir bile. Hiç değilse oralarda, o yerlerde kavga ve emek verenlere saygı gereği.

Örneğin; yepyeni bir kuruluşun en tepedeki makam koltuklarından birine türlü entrikalarla yerleşip, göstermelik çalışmaların paravanlığında, sağa sola mavi boncuk dağıtarak, gerekli kulaklara bilgi fısıldayarak, salt bencil kişiliğinin tutkularını, doyurmak hesabında, tüm kuruluşu dedikodunun, hizipçiliğin, gözboyacılığın batağına soktuktan sonra kaçıp giden bir kimse... yıllar geçince geriye dönüşü düşünmemeli ve gazetelerde, dergilerde, meslek örgütlerinde destek bulamamalıdır.

Örneğin; lüks otel barlarında sarhoş kavga-sında yediği dayağı «siyasi saldırı»ya dönüştürmek kurnazlığında ve para kazanmak hevesinde bir kimse... oniki Mart döneminde gazete çıkarak, «bir yerine iki al-üç al» kampanyalarına dayanarak, düzeltme ve dizgicisinden yazar ve çizerlerine kadar tüm emekçilerini boğaz tokluğuna çalıştırarak ve «solculuk»u sömürerek —üç yıldan kısa bir süre içinde— spor arabaları, kamyonlar, matbaalar, köşkler satın alamamalı; gazetesini sağcılara milyonlarca satamamalı; topladığı milyonlarla deniz araç ve gereçleri satan lüks mağazalar açmak olanağına kavuşamamalıdır.

Örneğin; CHP milletvekili olmak isteği geri çevrilince aynı amaca gazete sahipliği yoluyla ulaşmak heveslisi, kof şişirmeler tutkusu bir TIR milyoneriyle —oniki Mart sonrasında— «oniki Martlara ve sömürüye karşı» gazete çıkarıp, bakkal hesabı adam çalıştırarak, 170 bin lirayı bulmayan bir bordroya 95 kişiyi sıkıştırarak, başkalarının direnişi ve kavgası gölgesinde mangal-larda kül savurarak, gazetesine sendikayı sokmamak ve toplu sözleşmeyi imzalamamak için tüm canbazlıkları yaparak ve gene de imzalamak zorunda kalınca «ceride»sini «naylon»a dönüştürüp satarak ortalıkta —hâlâ güvenilir bir kimse pozunda— rahatça dolaşamamalıdır.

Örneğin; çalıştıkları solcu gazeteden haksızlık, vefasızlık ve nankörlükle kovulan meslektaşlarının yeniden işe alınmalarını sağlamaya çalışan sendikanın karşısına — ki kendileri de aynı sendikada üyedirler — patron uşağı «onlar geri gelirlerse biz gazeteden çıkarız» yollu imzalarıyla mektuplar yazan kimseler — geçmişteki çabaları ne olursa olsun — DİSK yöneticileri «faşizme karşı savaşıma ve işçi sınıfının uğraşlarına katkıları» nedeniyle törenle plaket verememelidir.

Örneğin, yıllardır genç kızların ve delikanlıların apış aralarına, kışkırtma coplar sokulurken; insanların tabanları patlatılıp, vücutları elektrikten geçirilirken; işkence odalarında adam öldürülürken keyiften dörtköşe susanlar bugün «işkence yapılıyor diye yaygara edememelidirler.

Örneğin; Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye'de örgütlenmesinin sorumluluğu elbette ki Tercüman'ın Nazlı Ilıcak'ına verilememelidir.

Örneğin, TRT Genel Müdürlüğü'ne —bilgisi, görgüsü, eğitimi, deney ve yetenekleriyle Mahmut Tali Öngören gibi bir adam tartışmasız doğal aday iken — oniki Mart öncesi, oniki Mart ve oniki Mart sonrası her dönemde TRT Genel Müdürlüğü İdari yardımcılığı koltuğunu büyük bir rahatlık ve esneklikle koruyan, oniki Martta TRT'de yürütülen Mc Carthy'ciliğin tüm uygulamaları altına imza koyan, şimdiki çiçeği burnunda Genel Müdür atanamamalıdır.

Bilir misiniz ki, bulunmaz Hint kumaşı yeni TRT Genel Müdürü'nün en büyük destekleyicisi CHP senatörü, 1970'de AP iktidarının özerk TRT içinde sağladığı işbirlikçilerle gerçekleştirdiği «tasfiye» hareketinde TV Dairesi Başkanı Mahmut Tali Öngören'in görevden alınmasına TRT Yönetim Kurulu'nda oy veren adamdır. Ve aynı adam, oniki Martta Musa Ögün'ün yasalar dışı TRT Genel Müdürü atanmasına karşı çıkan ve özerk TRT'yi ödünsüz savunan besteci Muammer Sun'un — bu kez yeniden TRT Yönetim Kurulu adaylığını kazanınca — seçilmemesi için, TRT Seçim Kurulu'nu oluşturan Üniversite Rektörleri katında kulis yapan ve de başarandır.

Ama bir ülkede en doğal değer ölçütleri gerçekten geçer akça değilse...

oğluma hikayeler

YILMAZ GÜNEY Yazdı

HASLET resimledi

YALAN EKEN

YALAN BİÇER

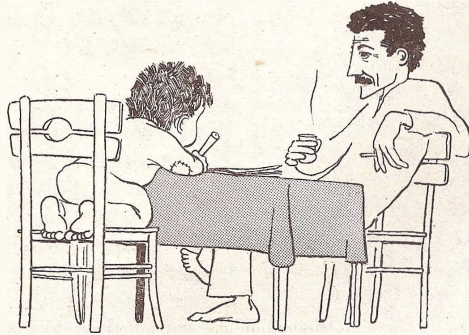
ŞAKA EKEN

KAKA BİÇER

Adını yazmasını öğrenmişti çocuk. Babası çok sevindi. «Vay namussuz herif vay!» dedi. «Ne çabuk da öğrendi yazmasını!» Babanın duyduğu sevinç çocuğu da sevindirmişti. «Kapı» «Sıra» «Okul açıldı» yazdı özenerek. «Bu kerhaneci çok zeki» dedi babası. «Adam olacak bu, aklım iyice kesti.» Çocuk 1'den 10'a rakamları da yazdı. Babanın sevincine diyecek yoktu. «Vay eşşölüşşek vay» dedi. «Bak

hele!.. Rakamları da öğrenmiş!..» Çocuk, yaptığı resimleri de gösterdi babasına. Basit, yalın çizgilerle evler, ağaçlar... ışınlarını sarı çizgilerle saçan, kaşlı gözlü gülüş bir güneş... «Dur, bir resim de ben çizeyim oğluma» dedi babası heveslenerek. Resim defterinin tam ortasına, yeşil kalemle bir ağaç çizdi, yaprakladı... kırmızı, sarı kalemlerle çiçeklendi... dallarına mor, turuncu, kırmızı

ibikli kuşlar yerleştirdi. «Ne ağacı bu baba?» «Ne ağacı olacak, ağaç işte!..» «Peki bu horozlar niye çıkmış ağaca?» «Horoz mu? Ne horozu? Bunlar horoz değil, kuş» «Kuş mu? Ne kuşları bu kuşlar?» Baba kuşlara isim bulamıyordu. Araya annesi girdi. «Bunlar babanın kuşları oğlum» dedi. Gülüştüler. Babanın resimleri, ne biçim, ne de renkleme açısından çocuk

resimlerinden pek farklı değildi. Günlerden bir gün, okula giderken bir olaya tanık oldu çocuk. Kadınla erkekli bir kalabalık toplanmıştı. Çıplak ayaklı bir çocuk ağlıyordu. Bir bıçak bileyicisi ile picamalı şişman bir adam yüksek sesle tartışıyorlardı.

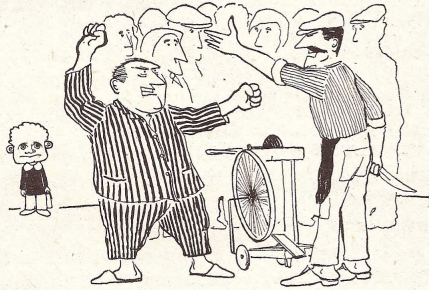
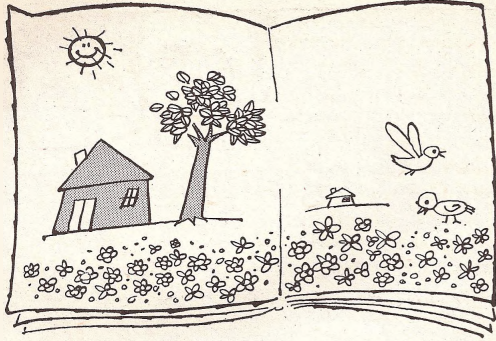
«Almıyorum ulan sözümü... almıyorum işte!.. Tekrar ediyorum... Sen namussuz herifin birisin!» diyordu şişman adam. Bileyici öfke içindeydi, bembeyazdı yüzü, titriyordu. «Sözünü geri al» diyordu.

«Almıyorum!»

«Ben namussuz değilim, ekmeğimi alnımın teriyle kazanıyorum... namussuz denecek biri varsa, o da sensin!»

Picamalı adam köpürdü, üstüne yürüdü bileyicinin. Araya girenler engellediler onu. Şişman adam elini kolunu sallayarak konuşuyordu.

«Ulan eşşölueşsek!» diyordu. «Ben kimim,

sen beni biliyor musun?»

«Kim olursan ol...»

Bana namussuz diyemezsin...

Namussuz da sensin, eşşölueşsek de sensin!»

«yapmayın», «etmeyin», demeleri kapışmalarını önleyemedi. Bileyici bilemek üzere aldığı paslı makası, ansızın, beklenmedik bir ataklıkla picamalı adamın karnına soktu.

Kanlar içinde kalıverdi picamalı adam.

Çocuk şaşırılmıştı. Korkuyla uzaklaştı ordan.

Okula doğru koşarken düşünüyordu.

Bileyici neden vurmuştu adamı?

«Namussuz» «ulan»

«eşşölueşsek» sözleri için mi?

Bu sözler bu denli kötüyse, babası neden sık sık «namussuz herif»

«hergele» «kehaneci»
«eşşölueşşek» «eşşek
sıpası» gibi sözler
ediyordu kendine?
Sorulara açık,
doyurucu cevaplar
bulamıyordu
kafasında.

Merakını yenemedi
çocuk. Ders sırasında
parmağını kaldırdı.
«Öğretmenim» dedi.
«Ne var?» dedi
öğretmen.
Çocuk ayağa kalktı.
«Öğretmenim» dedi.
«Kerhaneci ne
demek?»

Öğrenciler gülüştüler.
Öğretmen hiç
beklemediği bu soru
karşısında durakladı.
Açıklayıp
açıklamamakta
kararsızdı.

«Niye sordun?» dedi.
«Babam» dedi çocuk,
«babam sık sık
kerhaneci diyor
bana»

Çocuklar gülüştüler
yine.

Öğretmen de güldü.
«Öğretmen de güldü.»
«Baban seni sevdiği
için öyle söylüyor»
dedi çocuğa.

«Namussuz ne demek
peki?»

«Bunu da mı baban
söylüyor?»

«Evet!»

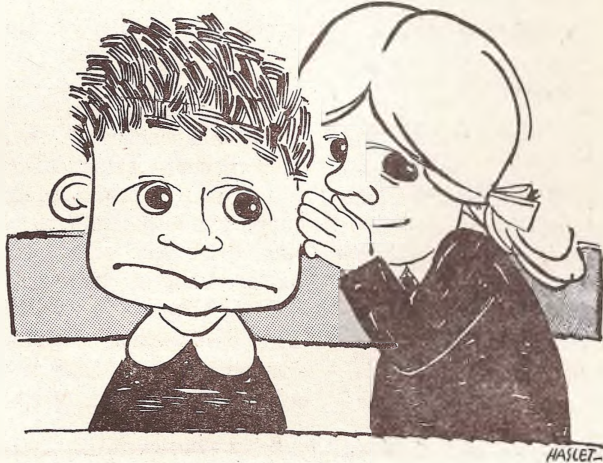
«Şaka» dedi. öğretmen.

«şaka. Anlaşılan baban

pek çok seviyor seni.»
Çocuk isteksiz oturdu.
Sıra arkadaşı kulağına
fısıldadı çocuğun:
«Namussuz kerhaneci»

Yılmaz Güney

SALİH USTA: Her mektep mezunlarına bir iş verir, ama bizim mektebi bitirenleri açlık, yoksulluk ve polis takipleri bekler...

İSMAİL BAŞARAN: «Hep beraber» yani içinde yaşadığımız hayat ancak bu hayattan rahatsız olan kimseler varsa onlarla birleşilerek değiştirilebilir.

REFİK UYSAL: Gariban dostuydu, dilekçe yazar, avukat buldururdu, her işimize koşardı.

ARKADAŞLARI NAZIM'I ANLATIYOR

Nazım Hikmet'in ölüm yıldönümü için Metin Güven cezaevinde yatan arkadaşlarıyla konuştu:

SALİH USTA

(Ayakkabı tamircisi)

Ben Nazım'la 3,5 yıl birlikte yattım. Aramızdaki ilişkiler her zaman iyi olmuştur. Onu anlatmak istemiyorum. Bu güne kadar çok şey yazıldı, söylendi. Daha erkekçesini söylemek isterim. Onu herkes istismar etti. Ben bunu yapmak istemiyorum. Nazım'ı kullana-

rak ressam olanlar var, şair-romancı falan olanlar var. En önemlisi Nazım'ı anlatarak apartman dikenler, yani zengin olanlar var. Oysa ben Nazım'la aynı damda yattığım için zaman içinde onun gibi düşünmeğe başladığım için senelerce aç do-laştım. Hangi işe girmek istedimse engelledi, kendi başıma işler yapmak istedim, insanın aklına hayâline gel-meyecek hayınlıklar, puşt-

luklarla karşılaştım. Seneler önce bir kitap için bana gel-mişlerdi. Kitabın adı «Pro-letarya Nazım'ı nasıl tanı-yor» olacaktı. Aradan bun-ca zaman geçti ses soluk yok.. Onlara söyledigimi sa-na da söylüyorum. Asıl ö-nemli olan Nazım'la birlikte i-çerde yatan, onun kişiliğ-in-den, dünya görüşünden et-kilenen, yani hapis haneye hırsız - katil girip de sosya-list çıkanlar hakkında Pro-

letarya hareketi ne düşünüyor?.. Yani şunu anlatmak istiyorum.. Devrimciler, Gazeteciler benimle konuşurken hiç benim ne iş yaptığımı, bu güne kadar karnımı nasıl doyurduğumu sormadılar. «Nazım nasıl şiir yazardı.» «Nazım mahkumlara nasıl davranırdı?»... Hep Nazım, Nazım... Neredeyse Nazım'ın nasıl kahve içtiğini de soracaklar... Elbet Nazım çok büyük şair, Nazım büyük insan, Nazım deha.. Hatta daha ilerisini söyleyebilirim; Nazım'ın heybeti gökyüzünü kucaklar. Onu tanıyıp ta etkilenmemek olacak şey değildir. İyi ama bizler, yani Nazım Hikmet mektebinden mezun olanlar kısacası köylüler, ayakkabı tamircileri, lokantacılar, işçiler biz insan değiliz miyiz?.. Her mektep mezunlarına bir iş verir, ama bizim mektebi bitirenleri açlık, yoksulluk ve polis takipleri bekler..

— Anladığım kadarıyla sen bu mektebe kendi isteğiyle giren birisin.. Bu durumda sonuçlarına da katlanman gerekiyor..

— Hangi mektebe, hapishane mi?

— Hayır.. Hayır «mektebi»i senin kullandığın anlamda kullandım. Yani Nazım'ın yakını olmak anlamında.

— İyi de ben bu mektebe kendi isteğimle falan girmiş değilim. Onunla birlikte damda kalıp da onu sevmeyen, aradan belli bir süre geçmesine rağmen hâlâ ona

düşman olanlar sadece onu izlemekle görevlendirilen ya da dışardan bu amaçla gelen «mahkum»lardı. Benim gibi, değnekçi Refik gibi, Ahmet çavuş veya İsmail Başaran gibi «topraktan öğrenen kitapsız bilenler» onun adını, şöhretini öğrenip de ona yaklaşan insanlar değiliz. Tam tersine o gelip bizleri bulmuştur.

— Senin yakınlığın ne düzeydeydi?

— 3,5 sene birlikte aynı yerde kaldım kendisiyle.

— Öyleyse bana anlatacağın çok şeyler vardır.

— Elimde bu 3,5 senenin günü gününe tutulan notları var. Döküman olarak bunu saklıyorum. Ama bu defteri kimseye vermedim ve vermek de niyetinde değilim.

— Niye peki?

— Onun sırtından para kazanmak istemeyen insanların da olduğunu, dost düşmanın herkes anlasın istiyorum. Ayrıca bunları yayınlamanın daha zamanı de-

ğil. Yayınlarsan da Nazım Hikmet vakfı yararına yayınlamak isterim.

— Biliyorsun böyle bir vakıf yok..

— Türkiye'deki sosyalist hareket henüz kendisini yaratanları bile koruyacak, kollayacak güçte değil. Bunun için yok. Sürekli bölünen, çoğalan bir yapısı var ülkemizdeki hareketin. Böl-düler ve işte yönetiyorlar.. Bana her türden adam gelir, bakarım hep birbirleri hakkında dedikodu yaparlar; «Onlar bunu diyor, biz şunu diyoruz.» Oysa Nazım ne derdi biliyor musun?.. Bir adamın dediklerine değil, o adamın yaptıklarına bakacaksın derdi.. Oturmasına, kalkmasına, davranışlarına.. Öyleyse «Onlar şöyle söylüyorlar, biz böyle söylüyoruz.» biçiminde değil de «Onlar ne yapıyorlar, biz ne yapıyoruz.. Yaptıklarımız gerçekte yapılması gereken şeyler mi?» şeklinde düşünmek gerekiyor.

— Yine vakıf kurulamazsa?..

— Gerekirse bu vakfı ben kurarım..

— Böyle bir vakfın ne çeşit görevleri olabilir sence?..

— En azından Nazım'ın sırtından para kazananları saf dışı bırakır. Toplanan paralarla bir yayınevi kurulabilir, dergi çıkarılabilir..

— Nazım'ın sende politik etkilerinden başka ya da bunlara bağlı olarak gelişen kişisel etkileri de olduğunu sanıyorum. Bunlardan birini anlatabilecek misin?..

— Bu masaya otururken «Ben Nazım'ı anlatmak istemiyorum» demiştin.

— Ondan sende kalan tavır ve davranış biçimlerini sormuştum..

— Birini anlatabilirim. Bir gün ailem beni ziyarete gelmişti, daha ben içeri yeni girmiştim, karım da hamileydi. O koca karınla gelmesi erkekliğime dokunmuştu herhalde; isyan ettim, bağırardım, çağırırdım falan.. Her zaman sakın bir adam olarak tanıdığım Nazım Hikmet; beni küfür eder gibi azarlamıştı. «İnsanın kendisini üretmesi kadar olağanüstü güzel birşey olamaz. Sokaklarda göğsünü gere gere dolaşmağa en çok hakkı olanlar gebe kadınlardır. Hem sonra sen o kadının dörtte biri kadar olsan çok şey değişir.» demişti. Damdan çıktıktan sonraki açlık hastalık günlerimde onun ne kadar haklı olduğunu anladım. Nazım Hikmet bana sosyalizmi öğretti. Bilendim, güçlendim, hapisten turp gibi çıktım; ama açlık ve yoksulluk içinde geçen Hayat beni verem etti. Karım da beni ölümder kurtardı.

AHMET ÇAVUŞ

(Köylü)

— Niye içeri girmiştin?

— Tarla konuşmazlığı yüzünden komşularla kavga etmiştik.

— Kimlerle damda kaldın?

— Orhan Kemal, Nazım

Hikmet, Alamancı Hayrettin, İsmail Başaran, İbrahim Balaban.. Bunlardan Alamancı, Nazım ve Orhan bey daha önceden de meşhur insanlardı. Başaran'la Balaban'da sonra isimlerini duyurmuşlar. Benim hiçbirleriyle de pek fazla bir yakınlığım yoktu. Açıkçası onlarla birlikte olmaktan korkardım.

— Niye korkardın, baskı falan mı vardı?

— Baskılar da vardı ama, ben asıl ordan çıktıktan sonrasını düşünürdüm. O zaman durum çok kötüydü. Nazım'a bile 1938'lerde suikast yapıldığı söylenirdi. Ben ise gariban köy delikanlısıydım. Onunla birlikte resim çektirmek, onun katığını paylaşmak kolay iş değildi. Fakat ne kadar korksak da onsuz yapamazdık. Çünkü ona ihtiyacımız vardı. Meselâ mektup dilekçe gibi işlerimi hep o yoluna koyardı.

— Diğerleri, Orhan Kemal yada Alamancı bu türden işlerinizde yardımcı olmazlar mıydı?

— Orhan beyi ben hep kitap, gazete falan okurken görürdüm..

— Ya 'alamancı'

— Adı üstünde işte 'alamancı Hayrettin'

— Hapisten çıktıktan sonra rahat edebildin mi?

— Fazla rahatsız olduğumu söyleyemem. Köylü olduğum için kendi yağımızla kavrulduk, aç kalmadık. Polisin kolu da buralara uzanmadı herhalde..

REFİK UYSAL

(Değnekçi)

— Ben Nazım Hikmet'le Bursa Cezaevinde iki sene-den fazla yattım. Onun dokuma tezgahlarında çalıştım. Gariban dostuydu. Dilekçe yazar, Avukat buldurur, her işimize koşardı. Ben içeri çok sık girer çıkarım. 12 mart öncesi ve sonrası da içerdeydim. O zamanlar da Bolu'da ve Bursa'da birçok siyasi tutukluyla hapishanelerde birlikte kaldım.

— Kimlerle örneğin?

— İsimleri önemli değil. Onların büyük bir kısmı şimdi yaşamıyor. Bir kısmı da müebbed yediler.

— Onlarla Nazım Hikmet'i kıyaslayabilir misin?

— Ben böyle birşeyin olacağını sanmıyorum. Nazım çok başkaydı. Bütün zamanını mahkumlara ayırdığını çok görmüştümdür. Oysa diğerleri sadece kendileriyle ilgilendiler. Dışarda kalan kadın ve kız arkadaşlarını düşündüler, anlattılar.. Devrimci çocuklardı, iyi çocuklardı ama hataları vardı. Halkın sadece dışarda yaşayan insanlar olduğunu sanıyorlardı. Kim daha çok feleğin sillesini yemişe, o halktır. Böyle insanlar da en çok içerde bulunur. Bana göre hapisliği ve hapisleri anlamayanlar — hele içeri düşüp de anlayamayanlar — Devrimin nasıl olacağını da anlayamazlar.

— 40-45 arasında başka siyasi tanındın mı?

— İmralı'da 'Berber Süleyman' diye biri vardı. Fon Papen'e suikasttan yatıyordu, ama yaramaz adamdı.

İSMAİL BAŞARAN

(Köylü-şair)

— Başaran bu defa seninle Nazım'ın şiirini tartışmak istiyorum. Sana göre Nazım'ın şiirlerinde ağır basan tema neydi?

— Nazım, devrimci düşüncüyü şiirimize ilk sokan insandır. Felsefeyi ve ekonomik konuları çok iyi bilirdi, ayrıca dünyada olup biten olayları yakından izlerdi. Engin bir tarih kültürü olduğunu söylemeğe de sanırım gerek yok.. Ama bence onda asıl tayin edici olan insan sevgisi ve hayata tutkun oluşudur.

— Örnek verebilecek misin?

— Bursa hapishanesinde yazdığı «Kemal Tahir'e mektup»un bir bölümünde şöyle söyler:

«Sen ordasın

Dar ve uzun bir kavanozda

küçük bir balık gibi

Teşbihihim hoşuna gitmezabili

Hele bu günlerde

kendini kafeste aslana

benzetiyorsundur

Haklısın Kemal Tahir

emin ol ben de öyle

muhakkak ki arslanız

şaka etmiyorum

hatta daha dehşetli bir şey

insanız...»

Bazı ahmak eleştirmenler Nazım'daki bu tutkunun «insan kavramı»na çok önem vermek olduğunu, bunun da «toplumculuk», «Devrimcilik» filan gibi yaşama ve mücadele tarzlarına aykırı düşüğünü iddia ediyorlar. Böyleleri biraz zahmet buyurup «Memleketimden insan manzaraları» bir defa daha okusunlar. Nazım, burada tek tek insanların za-

yıflıklarını, üstünlüklerini anlatmaz. İnsanlığın genel bir görüntüsünü vermeğe çalışır. İyiler ve kötüler yan yanadır bu eserde. İyilerin iyi yanlarının, kötülerin kötü yanlarının abartılması tamı tamına hayatımıza uygun düşer. Nazım, «Memleketimden insan manzaraları»nda; hayatın nelerin ortasında kalkmasıyla gerçekten «yaşanılır» hale geleceğini bunun da kimler tarafından doğrulanabileceğini anlatır. Yani efendim Nazım'ın hiç te öyle «kavram»larla falan ilişkisi yoktur.

— Bir de yaşama tutkusundan sözettiğin, bunu nasıl açıklıyorsun?..

— Nazım'da yaşama tutkusu içeride olduğu yıllarda daha baskındır. Fakat O, hayatı değişebilir yanlarıyla birlikte anlatmaktadır.

*«yaşamak
birer birer*

ve hep beraber

ipekli bir kumaş dokur gibi

hep bir ağızdan

sevinçli bir destan

okur gibi

yaşamak.»

Bu şiirde Nazım, insanı insan eden iki özellikten söz eder; yaşamak ve yaşadığın hayatı daha ileriye götürmek.. «hep beraber, ipekli bir kumaş dokur gibi..» şu tekrarladığım iki dize çok şey anlatıyor. «Hep beraber» yani içinde yaşadığımız hayat ancak, bu hayattan rahatsız olan kimler varsa onlarla birleşilerek değiştirilebilir. «ipekli bir kumaş dokur gibi» bu dizede de Nazım, hayatı değiştirmeyi amaçlayan mücadelenin sabırlı ve uzun bir gelişim çizgisi olacağını anlatır.

— O halde hemen şimdi sormak gerekiyor. Benerci Kendini niçin öldürdü?

— Bu mesele önceleri bana da ters geliyordu, fakat dikkat ettiysen 'Benerci' destan boyunca intihar eğilimleri olan biri olarak çizilir. 'Birinci kısım - Sonuncu Bab'ın başlarında 'benerci' bak ne der:

«Nazım

bilmiyorum ne halt edeyim?

Nasıl altedeyim

Şöyle bir poz alıp durmak

kendi kendini vurmak

kıyak iş doğrusu»

‘Benerci’ bunları söylerken gerçi arkadaşlarından ayırdır, fakat gençtir, sağlıklılıdır. Ama yine de «alt edemediği» bir intihar özlemiyle dolaşmaktadır. Şimdi böyle bir adam, yaşlandığı, kendisini işe yaramaz hissettiği zaman intihar ederse bu olağan sayılmalıdır.

— Nazım’ın son şiirlerinin biraz zayıf olduğu söyleniyor, sen ne dersin?

— Nazım’ın şiirlerini dönem dönem ayırdığımızda gerçekten şunu görmek mümkün; Nazım hapishanelerde daha iyi şiirler yazmış.. Yurt dışında yazdıklarında ise biraz çalakalemlik var. Damdan çıktıktan sonra acaba Nazım kendi ülkesinde kalabilseydi neleri, nasıl yazardı? Bunu da düşünmek gerekir.

Nazım «otobiyografi» şiirinde;

*«Kimi insan otların kimi
insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların*

*Kimi insan ezbere sayar
yıldızların adını
ben hasretlerin»*

der.

Bana göre eğer Nazım’da bir gerileme olduysa bunun iki sebebi olabilir; Ayrılık ve Hasretlik...

«SİMAVNE KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN DESTANI»

Bu göl İznik Gölüdür,
Durgundur.
Karanlıktır.
Derindir.
Bir kuyu suyu gibi
içindedir dağların.

Bizim burada göller
dumanlıdır.
Balıklarının eti yavan olur,
sazlıklarından ısıtma gelir,
ve göl insanı
sakahına ak düşmeden ölür.

Bu göl İznik gölüdür.
Yanında İznik kasabası.
İznik kasabasında
kırık bir yürek gibidir demircilerin örsü.
Çocuklar açtır.
Kurutulmuş balığa benzer kadınların memesi.
Ve delikanlılar türkü söylemez.

Bu kasaba İznik kasabası.
Bu ev esnaf mahallesinde bir ev.
Bu evde
bir ihtiyar vardır Bedreddin adında.
Boyu küçük
sakalı büyük
sakalı ak.

çekik çocuk gözleri kurnaz
ve sarı parmakları saz gibi.
Bedreddin
ak bir koyun postu üstüne
oturmuş.
Hattı talik ile yazıyor
«Teshil».

Karşısında diz çökmüşler
ve karşıdan
bir dağa bakar gibi bakıyorlar ona
Bakıyor:

Başı tıraşlı
kalın kaşlı
ince uzun boylu Börklüce Mustafa
Bakıyor:

kartal gagalı Torlak Kemal...
Bakmaktan bıkip usanmayıp
bakmağa doymayarak
İznik sürgünü Bedreddine bakıyorlar..

NAZIM HÜKMET

KAYSERİ KONUŞMALARI

TV ve Benzeri Kurumlar Hangi Sınıfların Elindeyse Onların Siyasetleri Doğrultusunda işler

Arkadaşımız Ersan Sarıkaya, bir yıla yakın bir zaman, Yılmaz Güney ile Kayseri Cezaevinde yattı. Bu süre içinde, onunla çeşitli konularda konuştu. Bu sayımızdan itibaren, bu konuşmaları, parça parça yayınlamaya başlıyoruz. Sanat üzerine düşüncelerini içeren bu bölümleri özellikle öne almamızın nedeni, bu düşünceleri dergimizin Sanat siyasetimizin belkemiği olarak görmemizdir. Bu konuşmaların, 1977 yazında yapıldığını belirtmekte, ayrıca yarar görüyoruz.

S — TV'de reklam filmlerine çıkan ünlü oyuncular var, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

C — Bu sorunu parçalarına ayıralım, her parçasını ayrı ayrı inceleyelim ve aralarındaki bağları kuralım. Bir... TV. İki... reklam filmleri. Üç. reklam filmleride çalışan ünlü ve ünsüz oyuncular. Dört... ben ne düşünüyorum?

Ülkemiz, yarı-sömürge tipi kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu, bağrın da feodal kalıntıları taşıyan bir yarı-sömürge'dir. Herşeyin olduğu gibi, TV' nin de ikili tabiatı vardır. Esas olarak TV bu yapının yani yarı-sömürge yapının hizmetinde, bu yapının korunmasında çıkarları olan sınıfların hizmetinde, ideolojik, kültürel ve siyasal alanda olanların çıkarları doğrultusunda işleyen çok büyük etkinliği olan bir araçtır. TV ve benzeri kurumlar, hangi sınıfların elindeyse, onların siyasetleri doğrultusunda işler. Bugün ülkemizde TV, emperyalist-faşist-gerici kültür, ide-

oloji ve siyasetin yayılmasına, kitlelerin etkin biçimde uyutulmasına, yanıltılmasına hizmet etmektedir. Bugün için esas yönü, gerici ve halk düşmanıdır. İkinci yönü, toplumsal gelişmelerin yansımaları belli oranlarda içermesi sonucu, orada çalışan unsurların bir kısmını, TV'nin esas yönünden, gerici ve halk düşmanı yönünden ayrı olarak, bu yöne karşı niteliğiyle ele almak gerekir. Yani, TV'nin esas yönüne karşın, orada mücadele veren demokrat, yutsever unsurlar, olanakları nisbetinde olumlu şeyler yapmaya çalışmaktadırlar ve zaman zaman başarılı da olmaktadır. TV'de görülen olumlu kıpırtılar bu arkadaşların çabalarıyla kazanılmış şeylerdir. Onların çabaları ve direnişleri, yutsever demokrat unsurların mücadelesi etkinleştikçe, daha da olumlu noktalara ulaşacaktır.

S — TV'nin esas yönü, yani esas niteliği gerici olduğuna göre, ilerici ve demokrat unsurların böyle gerici bir kurumda çalışmaları doğru mudur?

C — Doğrudur... TV gerici niteliktedir diye ayrılmak ve böylesine etkinliği olan bir kurumu gericilerin egemenliğine bırakmak yanlış olur. İlerici ve demokrat unsurların, en dar olanakları bile değerlendirmeleri için orada kalıp mücadele etmeleri ve olanakları geliştirmeye çalışmaları gerekir. Olumlu ne yapılsa kardır. Gericilerin buradaki etkinliği geçicidir, Çünkü onların iktidarları geçicidir. TV izleyicileri, en küçük ilerici ve demokrat kıpırtıyı, orada çalışan ileri ve demokrat unsurların gerçekleştirdiklerini seziyorlar ve TV'nin içinde sürdürülen mücadelenin yansıması olduğunu biliyorlar. Sağcı ve gerici gazetelerin zaman zaman TV'ye yönelttikleri saldırıların esas amacı, oradaki ileri arkadaşları yıpratmak ve olanaklarını daraltmak ve hatta tasviye edilmelerini sağlamaktır. İlerici arkadaşlar, bütün gerici saldırıları göğüslemeli ve bu tip çalışmalarını sürdürmelidirler. Sürdürüyorlar da. Bu çok iyidir.

S — İsterseniz, konuyu dağıtmadan asıl sorunumuza dönelim. Birincisi TV'nin

niteliği idi. İkincisi de reklam filmleri di-yorduk...

C — Evet, ikincisi reklam filmleri...

Reklam, kapitalist toplumun en karakteristik özelliklerinden biridir. Reklam, kapitalizmin azgın sömürüsünün yaygınlaştırılmasının, kolaylaştırılmasının bir aracıdır. Reklam filmlerini buna bağlı olarak değerlendirmek gerekir. Bilgi, yetenek, güzellik, ün... tüketici kitleleri yönlendirmede, onları askerleştirmede ve koşullandırmada etkin bir rol oynar.

Kapitalist, malını kitlelere duyuracak her araçtan yararlanır, tüketimi yoğunlaştırmak için her olanağı seferber eder. Halkın değer ölçülerini, halkın sempatilerini soygunun bir aracı olarak kullanır. Bir malın iyiliği, kötülüğü artık reklamın düzeyiyle ölçülüyor. Değer yargıları değişiyor. Markası duyulmadık bir mal, reklamı bolca yapılmamış, adı iyice duyulmamış bir mal değersiz görülüyor. Örneğin, reklamı yaygın biçimde yapılmamış, geniş kitlelerce bilinmeyen bir saat, gerçekte iyi de olsa, iyi saat sayılmıyor. Herşeyin ünlüsü aranıyor.

TV reklam filmlerinde oynayan oyunculara gelince, bunların çoğu reklam emekçileridirler. Geçimlerini bu yolla sağlamaktadırlar. Birkaç kişinin dışında, onlar da yoğun bir sömürünün altındadırlar. Bunların büyük bir kısmı, emeklerinin karşılığını tam alamazken, sıvrılan bir kesimi, ya da sinema - tiyatro - spor - mankenlik vb. çalışmalarıyla üne kavuşmuş bir kesimi, kendi geleceklerini kapitalist toplumun varlığına bağlayan bir kesimi, yürek hoplatan güzellikle kızlar, yakışıklı, alımlı erkekler, ünlü ve yetenekli sanatçılar, güzelliklerini, yeteneklerini, ürünlerini ve toplumsal ilişkilerini kapitalist çetelerin emrine vereceklerdir. Kapitalist toplumda herşey alınır, satılır. Şeref, ahlak, namus, ün... herşey. Geçerli tek değer ölçüsü paradır. Ünlü olan, ününü şu ya da bu biçimde paraya çevirmek isteyecektir. Kapitalist toplumda olağan ve doğaldır bu. Kadının ve erkeğin, cinslerine ve cinslerinin avantajına göre ürünlerini değerlendirme yolları vardır. Üstelik çeşme ararken kovasını doldurmayan «enayî»dir.

Şu ya da bu daldakiler için değil, genel anlamıyla, bir sanatçı için sorun, sömürden yana mı, yoksa karşısında mı yer alması sorunudur. Sorun, sömürü çarkının süslü bir vıdası mı, yoksa sömürü çarkını kırmanın yağlı, gerekirse kanlı bir vıdası mı olmaktır. Kendi varlığını ve rahatını, sömürü çarkının işleminde görenler, elbette ki bu düzenin türküsünü söyleyecekler, ünlerini, yeteneklerini ve güzelliklerini, toplumsal ilişkilerini kapitalistlerin emrinde, kendilerine çeşitli nedenlerle yakınlık duyan, sınıf bilincine henüz ermemiş halk kitlelerini aldatmak için bir etki aracı olarak kullanacaklardır. Burada tayin edici olan, sanatçının niteliğidir.

S — Bir Sanatçının niteliğini belirleyen ölçü sizce nedir?

C — Genel anlamıyla sanatçının niteliğini belirlerken, toplumsal pratiğinin, yani siyasal ve kültürel çalışmalarının, toplumsal tutum ve ilişkilerinin ve eserlerinin hangi sınıfların hizmetinde olduğuna bakalım. İşçi sınıfının, yoksul köylülüğün sorunlarına, toplumsal kurtuluş mücadelesi doğrultusunda hizmet ediyorsa, emekçi kitlelerin eylemleriyle yakından ilgileniyorsa, bu eylemlere maddi ve manevi destek oluyorsa, onların devrimci sınıf bilincini yükseltiyorsa, devrimci ruh ve kararlılığını kabartıyorsa, onlara bütün dünya emekçilerinin kardeşlik duygularını götürüyorsa, bilimsel sosyalizmin ideolojisi ve teorisini kendisine kılavuz ediniyorsa, bu sanatçı proleter devrimci bir sanatçıdır. Eksikleri, zaafı, yetmezlikleri olsa bile halkın sanatçısıdır.

Güzellikleri, bilgileri, yetenekleri, sanatları ve eserleriyle ve en önemlisi toplumsal ilişkileri ile büyük burjuvazi, büyük toprak ağaları ve büyük toprak kapitalistlerine, soyguncu ve vurguncuların her türden sınıf çıkarlarına, gizli ya da açık, dolaylı ya da dolaysız toplumsal dayanaklar oluşturarak hizmet ediyorlarsa, kitlelerin sınıf mücadelesine yönelmelerini engelleyen, hafifleten, onları söz, yazı, müzik, demec, şaklabanlık, gösteri, toplantı vb. çalışmalarıyla, sınıf çıkarlarını savunmaya değil de, kölelik uzlaşmalarına çağırıyorsa,

ya da uzlaşmalarını kolaylaştırıyorsa, sanat çalışmalarını ve ünlü olmanın avantajlarını sömürünün niteliğini gözlerden saklamaya yarıyacak biçimde sunuyorsa, bu sanatçılar öz itibarıyla karşı - devrim yanlısıdır, özünde halk düşmanıdır. Bunlar, kendi aralarında da, gerici, faşist, tutucu gibi sınıflamalara ayrılabilirler. Fakat, devrime karşı birleşirler.

Demokrat, yurtsever sanatçıların yanı sıra, bir de, karşı-devrimci devrim arasında bocalayan sanatçılar vardır. Bilinç yetmezliklerinden ötürü, ne yaptıklarını, yaptıklarının kime hizmet ettiğini bilmeyen sanatçılar vardır.

Ülkede ne kadar sınıf ve tabaka varsa, o denli değişik siyaset ve ideolojilere sahip sanatçılar da olacaktır. Bunların rengi, daha çok toplumsal ilişkileri, siyasal ilişkileriyle açığa çıkmaktadır. Örneğin birtakım sinema oyuncuları, yaptıkları işle pek açık olarak kavrayamayız.

Tarihi olarak, dünya çapında gelişen toplumsal ve siyasal hareketler, kapitalizmin güçleriyle sosyalizmin güçlerini hayatın her alanında karşı-karşıya getirmektedir. Ülkemizde de böyledir. Toplumsal sefaşmaların, yani sınıf safaşmalarının netleşmeye doğru gittiği günümüzde, saflarını belirlememiş sanatçıların da yerlerini belirlemeleri gerekir.

Kimden yana olacaklardır?

En azından, kısıtlı da olsa, gericileşmiş de olsa, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir tercih yapmalıdırlar.

Bilgi, bilinç, toplumsal pratik ve ilişkileri geliştikçe, daha üst düzeydekiler için sorun şudur:

Kendilerini üne, paraya kavuşturan emekçi kitlelerin yanı mı?

Yoksa halkın sırtından geçinen burjuvazinin, toprak ağalarının yanı mı?

Emekçi kitlelerin safını seçen sanatçı için yeni bir soru şudur:

Revizyonist, reformist bir ideoloji ve siyaseti mi?

Her türden oportünizm mi?

Yoksa Marksizm-Leninizm mi?

Kabaca sorun budur.

S — Proleter devrimci sanatçı olabilir için, sadece işçi sınıfı ve yoksul köylü-

**lüğün, emekçi kitlelerin sorunlarına eğil-
mek, onların yaşamını konu edinmek yeter-
li midir?**

C — Değildir... toprak ağalarının, bü-
yük burjuvazinin yaşamı da konu edilebi-
lir... önemli olan soruna biçimsel değil, sı-
nıf açısından bakabilmektir. İşçiyi, köylü-
yü, dar gelirli emekçi kitlelerin yaşamını
konu edinen, fakat bu konulara yaklaşım
biçimleri revizyonist, reformist, küçük bur-
juvaca olanlar, faşist ve gerici olanlar var-
dır. Proleter devrimci sanatçıyı diğer sınıf
sanatçılarından, diğer siyasetlerden ayıran,
sınıf yaklaşımının niteliğidir. Sınıf açısidir.

**S — Sınıf açısından bakmak ne demek-
tir?**

C — Her toplumsal olay, şu ya da bu
sınıfın çıkarlarına hizmet eden bir ürün, bir
olaylar dizisi yaratır. Sınıf mücadelesini
içermeyen tek bir toplumsal olay mümkün
değildir. Her olay bir çelişmenin ürünüdür.
Her toplumsal olay da, toplumsal gelişme-
lerin, yani sınıf çelişmelerinin ürünüdür.
Ve bu çelişmelerin sonucu meydana gelen
olay, şu ya da bu sınıfın güçlenmesine ya
da zayıflamasına yolaçar. Bizim için, yani
proleter devrimciler için olaylara sınıf açı-
sından bakmak, olaylara devrimci siyasi bir
gözle, yani, işçi sınıfının, yoksul köylülü-
ğün, emekçi halkın ve proleter sosyalizmi-
nin çıkarlarını, ulusal ve uluslararası plan-
da temel olarak bakmak, her olayın hangi
sınıflara yararlı hangi sınıflara zararlı ol-
duğunu kavramak, olayların sınıfsal özünü
kavramak demektir. Bu, gerçekliğin kav-
ranması, revizyonistlerin, reformistlerin,
ağızlarından «halk... marksizm-leninizm»
sözünü düşürmeyen her tipten oportünist-
lerin, halkın sahte dostlarının sınıf özünü
anlamamızı kolaylaştırır. Örneğin şu sıra-
larda kendilerine devrimci diyen bazı un-
surların, kitlelerden kopuk olarak sürdük-
leri bombalı dinamitli, silahlı eylemleri olu-
yor. Hayat pahalılığının yükseldiği, ekono-
mik bunalımın alabildiğine derinleştiği,
egemen sınıflar arasındaki çelişmelerin iyi-
ce keskinleştiği şu günlerde, halkın siyasi
iktidarı elinde bulunduran faşist-gerici güç-
lere duyduğu tepkilerin yoğunlaştığı şu
günlerde, halkın kendiliğinden tepkisini
örgütlemek, siyasileştirmek, demokratik

halk devriminin gerekleri doğrultusunda
yönlendirmek gerekirken, bireysel terör ey-
lemleriyle kimlere hizmet ediyorlar? Halkın
dikkati ve tepkisi, soygun ve sömürünün
ana kaynaklarına yöneltilecekken, İnter-
continental Otelinin camlarına yöneltiliyor.
Arkadaş filminde otomobil lastiklerini pat-
latan, camlarını kıran ve böylece bir tat-
min duygusu edinen gençten farkı yok bun-
ların. Egemen güçlere, havada ararken ta-
vada buldukları faşist baskı ve tedbirler
için maddi dayanak olanakları veriliyor.
Bir dinamiti bu tip unsurlar patlatıyorsa,
beşini de polis patlatıyor. Proleter devrim-
cileri, emekçi kitleleri, onları acil ve somut
talepleri doğrultusunda örgütleyerek, onla-
rın günlük hayat mücadelesine siyasi ön-
derlik ederek, örgütlü, disiplinli bir kitle
gücü oluşturarak, siyasi sınıf bilincinin
oluşturulmasına yarıyacak kitle eylemle-
rini gerçekleştirerek görevlerini yerine ge-
tirebilirler. Olaylara sınıf açısından yakla-
şırsak, bu tip eylemlerin kimlere hizmet et-
tiğini daha iyi görürüz.

**S — Bir noktayı aydınlığa kavuştura-
lım. «Kendilerine devrimci diyen bazı un-
surların...» dediniz. Bu sözden, bu arkadaş-
ları devrimci kabul etmeme gibi bir anlam
çıkartabilir mi?**

C — Hayır... bu arkadaşlar da devrim-
cidir... Fakat, proleter devrimcileri değil,
küçük burjuva devrimcileridirler. Bunların
içinde, proletaryanın davasına inanmış,
gerçekten yiğit unsurlar vardır. Fakat, sa-
dece inanmak yetmiyor, bu işin bilimini
kavramak gerekiyor. Zaten, M.L. mi kav-
radıklarında, yaptıkları işin devrime ne
denli zararlı olduğunu da kavrayacaklar-
dır. Dileğimiz, küçük burjuva yığıtlıklarını,
kitlelerin proleter yığıtlığıyla birleştirmele-
ri ve gerçekten proleter devrimci saflarda
yer almalarıdır.

**S — Anlaşıldı... biz yine konumuza dö-
nelim. Proleter devrimci bir sanatçının gö-
revlerini saptarken ölçümüz ne olmalıdır?**

C — Herhangi bir ülkede, devrimci bir
sanatçının görevlerini ve sorumluluklarını
saptarken, o ülkenin tarihi, toplumsal, ekono-
mik ve siyasi yapısını, o ülkedeki toplum-
sal kurtuluş mücadelesinin düzeyini, kitle-
lerin sanat ve kültür ilişkilerinin düzeyini

doğru kavramak gerekir.

Devrimci sanatçı, devrimci tabiatı gereği militandır, yenileştirici ve değiştiricidir. Toplumsal kurtuluş mücadelesinden ayrı düşülemez... devrimci mücadeleye organik bir biçimde bağlı olmalıdır. Bu nedenle, devrimci bir sanatçı, o ülkenin devrimci mücadelesinin hedefleri ve görevleri doğrultusunda görevlerle yüküdür. O her şeyden önce bir devrimcidir, militandır, sanatçı devrimin bir aracıdır, bir silahtır.

Genel olarak ifade etmek gerekirse, devrimci sanat, halkın yaşamını, halkı ezen sınıf baskılarını, bu baskılara karşı halkın mücadelesini, yeni bir topluma duyduğu özlemleri, ezen sınıflara duyulan kini, nefreti temel almaları, onların devrimci mücadele ruhunu geliştirmeli, halk kahramanlığını, halk için fedakarlık ruhunu derinleştirmeli, olumlu ve olumsuz insan örneklerini karakterize ederek mücadeleyi bütün boyutlarıyla konu edinmelidir.

Sanatın ana konusu, işçiler, köylüler, halk aydınları, devrimci militanlar, kısaca sosyalist mücadele süreci olmalıdır. Bu süreç içerisinde, olumlu ve olumsuz, sınıf dayanaklarıyla birlikte işlenmelidir. İşçiyi anlatırken patronu, köylüyü anlatırken toprak ağasını... toprak kapitalistini, devrimci militanı anlatırken kaypak küçük burjuva unsurları... polisi... büroksariyi ve devlet mekanizmasının işleyişini de birlikte, sınıf gerçeklerine bağlı olarak anlatmalıdır.

Sadece toplumun objektif tanımlanması, sadece eleştirel gerçeklik yeterli değildir. Devrimci sanat, toplumun gelişen güçlerinin sanatıdır, bu güçlerin gelişmesini ve mücadelesini sergilerken, aynı zamanda yol

gösterici olmalı, fakat kuru slogançılığa düşülmemelidir, işi basite indirgememelidir.

Toplumun gelişen güçleri önündeki engelleri, engellerin ideolojik, siyasi, kültürel, toplumsal niteliklerini kavratmada devrimci sanata büyük görevler düşmektedir. Devrimci sanat, sosyalist ve ilerici olanı ele alırken, gerici ve olumsuz güçleri gerçeğe ters düşecek biçimde ele alırsa, küçümserse, ya da olduğundan çok önemserse hayalci olur, oportünizme kayar, devrimci görevlerini yerine getiremez. Aynı zamanda, devrimin zaafalarını vurgularken, bu zaafaları da ne abartmalıdır, ne de küçümsemelidir. Devrimci sanat, devrim güçlerinin yarına duydukları inancı pekiştirirken, devrimin önündeki zorlukları da objektif olarak belirtmelidir.

Sanat ve kültürde, yaratıcı çalışmamızın kaynağı halktır, halkın devrimci mücadelesidir. Devrimci sanat kaynağını halktan alır, ürünlerini halka götürür. Karşılıklı etkileme ve etkilenme süreci içerisinde halk sanatın... sanat da halkın gelişmesine yardımcı olur.

Önemli noktalardan biri de şudur:

Devrimci sanat, halkın ve özellikle gençliğin bilincini yozlaştıran, halka zararlı düşüncelere karşı verilen mücadelede etkin ve güçlü bir temizleme silahıdır. Kendinden olan şeyleri küçümseyen, kendinden olan herşeye güvensizlik duyan, yabancı şeyler karşısında kölece eğilen, yabancı olan şeylere hayranlık duyan bir anlayışın yıkılmasında, bu anlayışın maddi temellerinin kavranmasında, kendine ve kendinden olanlara güven duygusunun geliştirilmesinde devrimci sanata büyük görevler düşmektedir. Yabancı sigaraya, yabancı damgalı giysiye, yabancı müziğe... sanata... edebiyata, körü körüne bağlanan, kendi sigarasını, giysisini, kendi sanat ve fikir adamlarını hor gören bir anlayış, emperyalizmin bilincimize yerleştirdiği organik ajanlardır.

Bu anlayış, kaynağı aynı olmakla birlikte, farklı biçimlerde siyaset ve devrimci mücadele alanında da belirgin biçimde kendini göstermektedir. Biçimsel olarak taklit etmek, benzemeye çalışmak. Hatta

devrim yapmış ülkelerin halk deyimlerini kullanmak, onlardan örnekler vermek... Her ülkenin tarihi ve toplumsal koşulları kendi devrimini ve devrimcisini biçimler. Bu nedenle, şu ya da bu ülkenin devrimcilerine biçimsel olarak özenmek, taklit etmek, ezbercilik, kopyacılık gibi şeyler yanlıştır. Bir ağacın gölgesinde ağaç yetişmez. Yetişse bile o ağacın gölgesinde kalır, kendini bulamaz. Kendini küçük gören, kendi öz gücüne, kendi işçisine köylüsüne, kendi siyasetine ve siyasal önderlerine, kendi sanatçısına, kendi kültürüne dayanmayan, umudunu dıştan gelecek yardımlara bağlayan bir halk, kesinlikle ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal boyunduruktan kurtulamaz. Sözün kısası devrim yapamaz... yapsa bile devrimini yaşatamaz

Köylümüz darda kaldığında elini havaya açar, havaya bakar, havaya konuşur. Ama ürünü topraktan, toprağı işleyerek, toprağın kahrını çekerek alır. Bitkilerin, ağaçların kökü topraktır, havada değil. Din kitaplarında, kökü havada olan ağaç resimleri vardır. Oysa asıl dayanağımız kendi toprağımızdır. Hava havadır. Umut dışta değil, içtedir. Umut kendi toprağımızda ve kendi halkımızdadır.

Her türlü olumsuz eğilimlere karşı yürütülecek ideolojik mücadelenin bir unsuru olarak devrimci sanat, doğru bir ideolojik ve teorik temellere dayanmalıdır. Sanatçı, sanatsal kaygı ve titizliğinin yanı sıra, bir devrimci olduğunu, devrimci görevlerinin temel olduğunu akıldan çıkartmalıdır.

S — Sanatçının, devrimci görevleri temel alması gerektiğini söylediniz. Bir devrimcinin görevleri nelerdir?

C — Bir devrimcinin temel görevi, bilimsel sosyalizmin bilimini özümlemek ve öğretilerinin propagandasını yapmak ve bilimsel sosyalizmin ilkelerine uygun bir pratik içinde yaşamaktır. Yani, içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik yapıyı doğru kavramayı başarmak, buna bağlı olarak sınıflar arasındaki ilişkileri ve çelişkileri doğru biçimiyle değerlendirmek, sınıf mücadelesini günlük yaşayışı içinde sürdürmek, sömüren sınıfları ve temsilcilerini, onların iç-dış maddi manevi toplumsal day-

naklarını, sömürülen kitlelere devrim hedefleri olarak göstermek, işçi sınıfının tarihi rolünü, yani devrimin önder ve itici gücü olduğunu anlatmak, kitlelerde devrim isteği ve heyecanını kabartacak propaganda ve ajitasyon çalışmaları yapmak, emekçi kitlelerin ekonomik, demokratik, siyasal hareketlerine katılmak, hem kendisini, hem de kitleleri örgütlemektir. Ayrıca, emekçi kitlelerin dikkatini sınıf hedeflerinden şaşırtmak için girilen gizli - kapaklı oyunları bozmak, onlara günlük isteklerini en doğru biçimde ifade edebilmeleri için yardımcı olmak, bütün çalışanların, ulusal ve uluslararası planda çıkarlarının birliğini, devrimin dostlarını ve düşmanlarını kavratmak, bir devrimcinin genel görevleri arasında sayabileceğimiz çalışmalardır.

İşte, proleter devrimci sanatçı da, çalışmalarını, devrimci mücadelenin organik bir unsuru olan sanatın araçlarıyla gerçekleştirecektir. Sanatın yaptığı her hangi bir bilim dalı yerine getirseydi, sanata gerek kalmazdı. Demek istediğim şudur: Sadece doğru fikirlerin kabaca aktarılması değil, yeni toplumsal süreç içerisinde insanın çalkantılarını, umutlarını, acılarını, coşkularını, sanatının hamuruyla yoğurarak anlatabilmek; yani sanatçı sezgi ve duyarlılığını, yeteneğini katabilmek.

S — Size proleter devrimci bir sanatçı denebilir mi?

C — Bir sanatçının kendisine «ben proleter devrimci bir sanatçıyım» demesi, ya da yakınlarının ona «proleter devrimci sanatçı» adını yakıştırması, onun proleter devrimci bir sanatçı olduğunu göstermez. Sanatçının niteliğini pratiği belirler. Amacım proleter devrimin bir savaşçısı olmaktır. Proleter devrimci saflardayım. Pratiğim adımı ve yerimi belirleyecektir.

S — Devrimci sanatçı, devrimin hedefleri doğrultusunda görevlerle yüklüdür dediniz.

C — Evet... devrimci sanatı, devrimin hedefleri doğrultusunda sürdürülen mücadeleden bağımsız düşünemeyiz. Mücadelenin dışında devrimci sanat olamaz. Bu nedenle, devrimci sanatçı, herşeyden önce, teorik ve ideolojik bir sağlamlığa ulaşmak için çaba göstermelidir. Yani, bilimsel sos-

yalızmin temel yasalarını öğrenmeli ve toplumsal, sanatsal mücadelesinin bilimine yapmalıdır. Devrimci teoriyi kavramadan devrimci sanat yapılamaz.

Sadece teoriyi bilmek sanatçı olmak için yeterli değildir. Sanatçının doğru bir dünya görüşü kazanması, sanatsal işlevini doğru bir temele oturtması için gereklidir. Ancak, bu temel üzerinde sanatının ustası olmalıdır. Seçtiği sanat dalında sanatının inceliklerini, pratik zorunluklarını öğrenmeden, disiplinli ve ilkeli bir biçimde çalışmadan, fedakarlıklara katlanmadan, toplumunun insanlarını tanımadan sanatçı olunamaz. Sanatçı yetenekleri, duyarlılığı, ustalığı, sabırlı bir çalışma içinde kazanılabilir şeylerdir. O, devrimci kaygıları ile sanatçı kaygılarını birleştirmek zorundadır. O, kitlelerin içinde erimek, halkının organik bir parçası olmak zorundadır. Sadece doğru fikirleri ve toplumsal yaşamı, hikaye, şiir, roman, film vb. kalıplar içinde kabaca yansıtan, sanatı kuru slogan düzeyine indiren tutum, niyeti ne olursa olsun, devrimci sanat adına layık olamaz. Böylesi ucuzluklarla çok karşılaşacağız. Ve böylesi ucuzluklarla mücadele etmek devrimci görevdir.

Sosyalizm, boyunduruk altına alınmış, insani yetenekleri prangalanmış emekçi kitleleri her türden sınıf baskılarından kurtarmayı amaçlar; onları özgür, bütün yönlerini geliştirme olanaklarına sahip kılmayı amaçlar. Sadece ekonomik bakımdan değil, aynı zamanda zihinsel, ruhsal ve kültürel zenginliğe kavuşturmayı da hedefler. İnsanın duygularını, düşüncelerini geliştirir; çağdaş bilimin ve teknolojinin olanaklarını onların emrine sunar. İnsanları, her yönüyle, eski dünyanın etkilerinden kurtarır, bütün boyutlarıyla geliştirir ve bu gelişmenin sürekliliğini sağlayacak maddi koşulları hazırlar, sınıfsız topluma geçiş aşamasının gereklerini yerine getirir.

İşte devrimci sanat, sosyalist toplumu kuracak insanların duygularını, düşüncelerini ve bilincini eğitmede büyük ve önemli bir rol oynar; ilk bakışta göze batmayan, ama bir bütünün oluşturan ayrıntılara dikkati çeker, ayrıntıların önemini kavratır. Onları uyanık, kavrayış yetenekleri yüksek,

geniş ufuklu insanlar haline getirmeye yardımcı olur.

S — Siz bu görevleri eserlerinizde yerine getirdiniz mi?

C — Tam anlamıyla değil... kısmen... Özellikle Salpa, Sanık, Hücrem, Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz, Boynu Bükük Öldüler, Umut, Arkadaş, Endişe, bu kaygılarının ürünüdürler... Eksiktirler tek tek... ama birbirlerini tamamlarlar. Yönleri geleceğe dönüktür... Hayat o denli karmaşık ve o denli çok boyutludur ki, bir sanatçının ömrü tek başına hayatı aktarmaya yetmez... yüzlerce, binlerce sanatçının ortak çabası gereklidir...

S — Kitaplarınızın edebiyat çevrelerinde yoğun bir suskunlukla karşılandığını görüyoruz. Siz bu suskunluğu nasıl yorumluyorsunuz?

C — Onların suskunluğu sadece bana karşı değil... bir bütün olarak proleter devrimci sanatçılara karşı bu tutumlarını öncelikle bir sınıf tepkisi olarak, eriyen bir sınıfın tepkisi olarak değerlendiriyorum. İkincisi, onların yabancı, olduğu bir süreci anlatıyoruz. Her yeni süreç, yeni sanatçılarıyla birlikte yeni ve güçlü eleştirmenlerini, yeni ve denetleyici izleyicilerini yetiştirecektir. Sanatın yeni izleyicileri kavganın yüreğinde çarpan bir sanat istiyorlar. Burjuva ve küçük burjuva aydın ve sanatçıların bir kesiminin, kendilerinin de farkında oldukları gibi, ayaklarının altından toprak kayıyor. İçkilerini artık eskisi gibi rahat içemeyecekler. Yeni bir dünya, sancılı bir doğumla, eski kabuğunu parçalayarak kendisini yaratıyor. Eskiye silkeliyor, sarsıyor. Ben ve benim gibiler, bu yeni dünyanın coşkusu, onlar da o karanlık, umutsuz ve küf kokan dünyanın yitirilme kaygısı içindeler. Kavganın bağrında gelişen sanatçıları görmezlikten gelmek, umursamazlık, kimi zaman küçümsemeye varan tutum, objektif gerçeği yok demez. Biz, yeni dünyanın savaşçılarıyız!... Şu duvar nasıl varsa, öyle... İstedikleri kadar görmezlikten gelsinler, suskunlukları ile kendilerini avutsunlar, biz varız... onlar suskunluk denizinde boğulacaklar, bizlerse, gelişen güçlerin savaşçıları olduğumuz sürece varolacağız...

SİNEMA KONGRESİ

Kültür Bakanlığı, yeni sinema yasasının hazırlıklarına yardımcı olacağını düşünerek 11-12 Mayıs tarihlerinde bir Sinema Kongresi topladı. Orada hazır bulunan kişi ve kuruluşlara çağır, bu tarihten üç gün önce yapılmış olmakla birlikte Kültür Bakanlığının girişimi genellikle konuşmacılar tarafından olumlu karşılandı. Ancak kuruluş temsilcileri yeterince hazırlıklı olmadıklarını belirttiler. Hatta bazıları işin aceleye getirilmemesi gerektiğini, bu yüzden bir karar alınarak daha ileri bir tarihte daha uzun sürecek bir toplantı talebinde bulundular. Bu istek Kültür Bakanlığının temsilcisi tarafından olumlu karşılanmadı. Ancak toplantının sonunda, sinema yasası bakanlık tarafından hazırlandıktan sonra yeni bir kongre toplanarak gözden geçiril-

mesi dileği oylanarak kabul edildi. Bu arada konuşmacıların tümü sinemamızın gelişmesini önleyen çağdışı sansürün kaldırılması isteklerini yinelediler.

Kongrenin sürdüğü iki gün boyunca sinemamızın içinde bulunduğu çıkmazın nedenleri geniş biçimde ele alındı. Çeşitli olumsuzluklara rağmen, sinema ile ilgili kişi ve kuruluşların sorunları değişik açılardan ele alarak incelemeleri kongrenin en olumlu yönlerinden biri kabul edilmelidir. Ayrıca sinema emekçilerini temsilen iki sendikal kuruluşun, kültür bakanlığının düzenlediği bir toplantıda demokratik biçimde söz hakkı elde edişi ve emekçilerin sorunlarını dile getirişleri bir aşama olarak yadsınmalıdır. Sinema piyasasının kahrını çekenler herşeyden

önce yeni çıkacak yasada kendi durumlarına çözüm getirilmesi talebini ileri sürdüler.

Ancak, konuşmalar ilerledikçe ve kültür bakanlığının temsilcilerinin açıklamaları birbirini izledikçe bu kongreden pek fazla şeyler ummanın yanıltıcı olacağı açıklık kazanmaya başladı. Gerçi bu toplantı şimdiye kadar yapılmış olanlara göre daha ilerde sayılabilirdi. Öte yandan unutulmamalıdır ki günümüze dek benzer toplantılar çok yapıldı ve durumda bir değişiklik yok. Bir konuşmacı 1956 yılından beri buna benzer sayısız toplantı yapıldığını ve hiç bir sonuç alınamadığını ifade etti. Kültür bakanlığı, mevcut koşullara göre yasayı en tutarlı biçimde hazırlasa bile karşılaşıacağı bürokratik engeller yüzünden

bir yıldan önce kesinleşip uygulanması olasılığı yok gibidir. Oysa sinemanın içinde bulunduğu derin buhranın böylesine bir süreye bile tahammülü var mıdır bilinmez.

Film Yapımcıları Tüketim Kooperatifi adına söz alan Arif Keskiner yerli sinemanın karşı karşıya olduğu ham film sorununu anlattı. Sayılar vererek ham film karaborsasının ne denli bir sömürü kurumu haline geldiğini ifade eden Keskiner, yalnız ham pozitif film karaborsasından 40 mil yonluk bir payın tefeci-tüccara aktığını söyledi. Kültür bakanlığı temsilcisi ise konunun ticaret ve gümrük ve tekell bakanlıklarını da ilgilendirdiğini söyleyerek yanıtladı bu durumu. Sansür sorunu da ayrı bir bölüm olarak ele alındı ve tüm konuşmacılar sansür uygulamasının yıkıcı zararlarını söylediler. Ancak bu konunun da yalnızca kültür bakanlığını ilgilendirmeyen bir sorun olduğu açıklandı.

Bu açıklamadan anlaşıyor ki, kültür bakanlığının «iyi niyetli» girişimleri yerli sinemayı içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmaya yetmemektedir. Eğer ileri bir adım atılmak isteniyorsa, konu bir hükümet politikası olarak ele alınmalı ve çeşitli yönleri ile çözüm bulunmalıdır. Ancak hükümetin sorununa sözünü ettiğimiz biçimde yaklaşması olası gö-

züküyor. Bundan çıkarcamız sonuç kültür cephesindeki mücadelenin yoğunlaştırılması gerektirir.

Yerli sinemanın şimdiki ilkel, geri ve çoğu kez yozlaşmış biçiminde kalmasından çıkarları olanlar kimlerdir. Daha da ileri gidersek şimdi yaşadığı buhranın sürmesinden yana olanlar kimlerdir? Bu soruların yanıtı açıklığı ile verilmeden, halkımızın ve sinema işçilerinin emeğini ve düşüncesini sömürenler açığa çıkarılmadan harcanan çabalar sonuç vermeyecektir.

Sinema kongresinin açığa çıkarttığı gerçeklerden biri de, ki bu durum bir kaç yıllık bir süreden beri gözlenebilmektedir, revizyonistlerin yerli sinemamızda etkin olma çabalarıdır. Yönetimine egemen oldukları ya da adı var, kendi yok çok sayıda kuruluş aracılığı ile değişik tandansta revizyonistler kongrede bol bol temsil olanağını ele geçirmişlerdi. Bunların yaptığı başlıca iş, sureti haktan gözükerek bir birlerinin konuşmalarına atıf yapmak ve birbirlerini göklere çıkarmak olmuştur. Kimileri sinema ile ilişkisi olmadığı halde sinema emekçilerini temsil iddasındaydı. Diğer bazıları ise resmi, gayriresmi sıfatlarla karşımıza gelmişlerdi. Ama ortak bir amaçları vardı. Sinema emekçilerinin ve sinemamızın gerçek sorunlarını örtbas etmek, sinema alanın-

daki revizyonist görüşleri yaymak, kendilerine devlet katında ve kamuoyunda itibar sağlamak. Bu amaçları doğrultusunda başarılı olmadıkları söylenemez.

Bu çabaları somut olarak şu şekillerde ifade bulmuştur: Yeni çıkacak sinema yasası sinema emekçilerinin sosyal güvenlikleri sorunu ile yakından ilgili iken, bu konuyu kısaca geçiştirmek; Türkiye Sinema İşçileri Sendikası bu boşluğu elinden geldiğince doldurmaya çalışmıştır.

Yeni yasa ile birlikte kurulması düşünülen Türk Sinema Kurumunun çeşitli devlet organları ile revizyonistler arasında paylaşılmasını sağlayacak öneriler getirmek ve bunun ortamını hazırlamak, kitlelerin izlemeyeceği, bir avuç entellektüeli tatminden başka işe yaramayan «sanat filmleri»ne devletçe ve belediyelerce yapım ve gösterim olanakları yaratmak. Buna benzer örnekler çoğaltılabilir.

Nihayet, sinema kongresi ile ortaya çıkan diğer bir gerçek, yerli sinemamızın en önemli ve devrimci ustası kendileri ile birlikte olduğu halde proleter devrimcilerin sinema konusunda getirecek bir tek sözlerinin bulunmayışı ya da bu konuda en ufak bir çaba sarfetmeyeşleri idi.

TOPLUMBİLİMSEL DENEYEVİ (-I-)

Günümüzde oyunlar...

Hayatın bir parçası olmayı, hayattan kırıntılar sunmayı aşmış, hayatın kendisi olmaya ulaşmıştır. Dolayısıyla tiyatroya bilimsel bilgi girmiştir.

Bugünün tiyatrosu bir yandan toplumu, diğer yandan da toplumun birey içerisindeki uzantısını araştırılmaktadır. Böylece o toplumun deney tüpündeki bir kesiti gibidir. Bilgiyle pratik yoğunlaşmaya çalışılır. Ve de yeni bir şeye dönüştürülür. Başka bir kaba dökülür. Ancak bu deneylerin sonucu sağlıklı ürünler elde edilir. Tiyatronun ürünleri ise oyunlardır. Bu bilgi nasıl bir bilgidir?... Niçin bilimseldir?... Felsefi kökeni nedir?

Çünkü proleteryanın felsefesi Marksizm böyle bir okul değildir. Tam tersine mülk sahiplerinin seçkinler zümresinin, aydınlar aristokrasisinin, malı olan eski felsefenin yerini almaktadır. Marksist felsefe tarihinde yepyeni bir dönemin felsefenin kapitalizminden kurtulmak için savaşı proleteryanın kitlelerinin elinde bilimsel bir silah haline geldiğini ve yeni bir dönemin başladığını görmek gerekir. Önceki felsefe sistemlerinden farklı olarak Marksist Felsefe diğer bilimlerin üzerinde bir bilim değildir.

Yalnızca bilimsel bir araştırma aracıdır. Onun içindir ki, bütün doğa tüm toplum bilimlerine nüfuz eder.

Ve onlar geliştikçe kendini onların ürünleriyle zenginleştiren bir yöntemdir. Bu anlamda Marksist felsefe bütün geçmiş felsefenin en tam, en kesin yatsınmasıdır. Engels'in dediği gibi yatsıma sadece hayır deme anlamına gelmez. Yatsıma sürekliliği kapsar. İnsan düşüncesi tarihinin her ileri ve ilerici ürününü yeni ve daha yüksek bir sentez içinde özümlemesi, eleştirici bir biçimde yeniden şekillendirilmesi ve bütünleştirilmesi anlamına gelir.

Marksist diyalektik yöntem artık varolduğuna göre felsefe tarihi bu yöntemlerin oluşunu, doğuşunu hazırlayan gelişmelerini içermeli, bu yöntemin yükseli-

şini şekillendiren etkenleri gözler önüne sermelidir.

Çünkü insan bilgisi esas olarak maddi üretimdeki faaliyete dayanır. Bu faaliyetler aracılığıyla insan yavaş yavaş doğa olaylarını, doğanın özelliklerini ve yasaların kendisi ile doğa arasındaki ilişkileri kavrar. Gene üretim faaliyeti aracılığıyla ana öğemiz olan insanla insan arasındaki bazı ilişkileri de farklı ölçüde öğrenir.

Bu bilgilerin hiçbirisi üretim faaliyeti dışında öğrenilemez. Oyun oynamak için sahneye çıkmak gerekir. Bütün sınıflı toplumlarda farklı toplumsal sınıfın üyeleri, farklı biçimde belirli üretim ilişkilerine girerler ve maddi ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretimde bulunurlar.

İnsan bilgisi işte bu ana kaynaktan çıkar. İnsanın toplumsal pratiği sadece üretimdeki faaliyetiyle sınırlı değildir.

a — Sınıf mücadelesi

b — Siyasi hayat

c — Bilimsel ve sanatsal uğraşlar ve bunun gibi birçok biçime bürünür.

Çünkü insan bilgisi pratikten (Deneyden) doğar ve yine pratiğe hizmet eder. Bilginin gelişme sürecinde bu nasıl olur? Pratiğin süreci içinde insan önce şeylerin görünürdeki yanını, tek yönlerini, dış ilişkilerini görür. Toplumsal pratik sürerken insan pratiğin akışı içinde kişide duygusal algılanmalar ve izlenimler uyandıran şeyler bir çok kez tekrarlanır, sonra bilgi süreci içinde beyinde anide değişiklik SIÇRAMA mey-

dana gelir. Ve kavramlar oluşur. Kavramlar artık şeylerin görünürdeki yanı tek tek ve yönleri ve dış ilişkileri değildirlir., şeylerin özünü, bütünselliğini ve iç ilişkilere kavrarlar. Bundan sonra insan yargıya varma ve sonuç çıkarma yoluyla daha da ileri giderek mantıki sonuçlara varabilir.

Bilginin gelişme sürecinin pratiğe dayandığını ve sığıdan derine doğru ilerlediğini ileri süren bu diyalektik materyalist teoriyi Marksizmin doğuşundan önce hiç kimse ortaya koymamıştı.

Bilginin gittikçe derinleşen hareketi, toplumdaki insanın karmaşık ve durmadan tekrarlanan üretim ve sınıf mücadelesi pratiği içinde algısal bilgidен mantıki bilgiye doğru ilerleyen bir harekettir.

Bilgi ve bilim meselesidir ve bilimde en küçük sahtekarlığa ya da kendini beyenmeye yer yoktur. Bilimde gerekli olan, tersine dürüstlük ve alçak gönüllülüktür. Bilgi sahibi olmak istiyorsanız gerçekliği değiştirme pratiğine katılmanız gerekir.

Dolayısıyla bir insanın bilgisi, biri dolaysız deneyden, biri de dolaylı deneyden edinilen iki bölümden oluşur.

Kaba «Dar pratikçiler» deneye saygı duyar teoriyi küçümserler, bu yüzden de, objektif sürecin bütününe kapsamlı bir biçimde göremez, açık seçik bir yönelimden ve uzak görüşlü bir bakış açısından yoksun kalır, tesadüfi başarılarla yetinir ve gerçeği ancak kıyısından

köşesinden yakalayabilirler. Böyle kimseler bir devrimi yönetecek olsalar, onu olsa olsa bir çıkmaz sokağa sokarlar.

Stalin, «Pratik, eğer yolu devrimci teoriyle aydınlatılmazsa, karanlıkta el yordamıyla ilerler, aynı şekilde teori de pratikle birleştirilmezse amaçsız hale gelir.»

Bilgi pratikle başlar, Teorik bilgi pratik aracılığıyla edinilir ve yeniden pratiğe dönmek zorundadır. Yeryüzünün yasalarını kavrayan bilgi, yeniden dünyayı değiştirmenin pratiğine yönelmeli, yeniden üretim pratiğine, devrimci sınıf mücadelesinin ve devrimci milli mücadelenin pratiğine, ve bilimsel deney pratiğine uygulanmalıdır.

Objektif gerçeklik dünyasındaki değişme hareketinin nasıl sonu yoksa, aynı şekilde insanın pratik aracılığıyla gerçeği öğrenmesinin sonu yoktur. Pratik bilgi, gene pratik bilgi. Bu süreç sonsuz devreler halinde tekrarlanır. Ve her dönüşle birlikte pratiğin ve bilginin muhtevası bir üst düzeye yükselir. Diyalektik materyalist teorisi budur. Bilme ile yapmanın birliği konusundaki diyalektik materyalist teori budur.

Çağımızda hiçbir şey bilimin dışında düşünülemez. Dünyada olup bitenler yaşamın karmaşıklığı, tek tek ve birbirleriyle bağıntısız gibi görünen olaylar, durumlar, ilişkiler ancak bilimin yardımıyla yansıtılabilirler.

Çağımızda bilimsel düşünce binlerce sorunu ana rahminden yakalayıp tahlil eder. Süreci, gelişimi ve ge-

rilemeyi izler. Gelişimi bir adım daha ileri götürebilmek için müdahale eder. Etkileme halka halka yayılır.

Bilimsel yöntemlerle çalışanların gelişigüzel yazıp çizerler. Kitlelerin mücadelesine hiçbir kaygıları olmaz.

Sanat bilimsiz olmaz.

Diyelim ki ulusların kaderini tayin eden olaylar canlandırılacak, siyasetin iktidarı işlenecek, siyasetin kurumları, düşüncesi sergilenecek, sanatçı sezdi bu kavranması gereken halkayı, bir önsezi ile yakaladı. İktidara gelmeye çalışan birini canlandıracak.

Ve bugünkü durumda güçler dengesi, iç çelişkiler karma karışık durumda. Sonuç, bu karmaşa ile boğuşma sonucu elde edilecektir. Üstünde durulması gereken, halkanın, ana halka ile bağını bulmakla sorun açılığa kavuşacaktır.

Şimdi sanatçı bu düzeni nasıl kurtaracaktır?

Ele aldığı adam bir politikacı mı? Öyleyse neler vardır bilinecek politika için.

Yok iş adamı mı? Bilecek işler nasıl yürütülür, hangi sermaye? Hangi kesim diğerlerine egemendir? Buyurucudur, vurucudur?

Şimdi bu gerekli bilgiler nasıl elde edilecektir? Gözleri iri iri açarak, orada burada dolaşmak hiçbir şey öğretmez.

Üç beş kelime toparlayıp, oturup ahkâm kesmek te «Dumanlı» meze kokulu meyhanede de bulunmaz bu nesne.

Elbette konu araştırılabilir.

Bilgi ile ilgili, konu ile ilgili ne araştırılır. Bulunursa sanat potasında eritilecektir. Sorun olan olaylar zinciri toplumun arasında yaşarken, aktüalitesi geçmemiş, taze iken gözlenecektir. Fakat gelişigüzel değil, bilimsel, metodlu.

Son çözümlemede bilginin verdiği tat, sanatın verdiği tat olacaktır.

Yapılan sanat yapıtlarından haz duyulabilmesi için:

Olayların ve şeylerin derinlemesine bilinmesi (ve öğretilmesi) gereklidir. Ancak iyi bilindikten sonra dünya egemenlik altına alınabilir.

Bu özelliklerini kavrayınca tiyatronun gündemine bilgi ve bilim girer.

Bu sorunlar ancak bilimin ışığında çözülebilir. Bilimle sanat özgün bir biçimde kullanıldığında işlevsel olabilir. Çünkü hiçbir zaman sanatla bilim ayrı iki uğraş değildir. Çalışma yöntemleri farklıdır. O kadar. Birindeki ciddiyet diğerinde eğlenceye bürünür. Sanat bilimden yararlandığı sürece, bilim kendisini sanat olarak sürdürür. Çağımızda hiçbir şey bilimin dışında düşünülemez.

Bu sanatsal yaratıcılığın yeteneğin başkalarının görmediklerinin görülmesi, tesbit edilmesidir. Gerçeklerin tanrısal bir sezgiyle - şaşmazlıkla ayrıcalıklı insanların olağanüstü yaratıcılığı, çağımızda hiç acımadan kendisini bilime, araştırmaya ve incelemeye bırakıyor.

Ve dönüp sanat bilimsiz olmaz diyor.

Bilimsel yöntemlerle çalışanların gelişigüzel yazıp çizenlerin, kitlelerin mücadelesine hiç katkısı olmaz deniyor.

Dünyada olup bitenler, yaşamın karmaşıklığı, çelişkiler ancak bilimin yardımıyla yansıtılabilir.

Oysa biz biliyoruz ki öğreticilik yeni bir şey değildir.. Büyülerden dinsel törenlere kadar uzanır.

Bu biçimler dönemlerinin eğilimleri ile yok olup gitmişlerdir. Günümüz oyunları da günümüz eğilimlerine bağlıdır.. Büyük uluslararası tartışmalar söz konusudur.

Diyelim ki millî mesele, ulusların kaderini tayin hakkı tartışılıyor: Bu olaylar canlandırılacak. Bu siyasetin iktidarı işlenecek.

Sanatçı sezdi bu tutkuyu dürtüyü, iktidara gelmeye çalışan birini canlandıracak. Bugünkü durumda güçler dengesi, iç çelişkiler karma karışık durumda. Sonuç olarak bu karmaşa ile boğuşma neticesinde elde edilecektir. Şimdi sanatçı bu düzeneği nerden bilecektir? Diyelim ki ele aldığı adam bir politikacı.

Öyleyse neler vardır bilimsel politika için. Yok iş adamı mı? Bilecek işler nasıl yürütülür.

Diyoruz ki bütün sorun tartışmayı amaçlamaktır. Yoksa cücü bicülü süslü püslü sahneye yarar sosyal olarak konulmazsa, oldukça olanaklı elektronik beyinle çalışan tesisatın neye yararı var? Çürümüş bir dünya yansıtıyorsa. Yazık oluyor mu? Yanıltıcı oyunlar seyircide etki uyandırır- sa,

Us yerini gereksiz coşku-ya bırakırsa,

Belgeler yerini boş gevezeliğe kaptırırsa.

Sanat dünyası gerçek dünyayı tam yansıtabilirmiymiş.

Düşüncenin işlevi etkin olarak hayata geçtikçedir. O düşüncelerin insanların algılamadaki etkinliğini arttırmak için harcanmalı, dolaşıma sokulmalı, yoğunlaştırılmalı ve üretmelidir.

İşlevden yoksun bırakılmamalıdır.

Yapıtlarımızda topluma örnek, olumlu kahramanlar yaratmalıyız. Öncelikle bugünün kahramanlarını görmek zorundayız. Bir zamanın düşüncüsü artık işimize yaramaz hale gelmiştir. Artık içimizdeki küçük burjuva ruhunu atmak zorundayız. Bunu da aşağıdan yukarı yapabiliriz.

Devrim «Halkın girişimi ile aşağıdan yukarıya mevcut olan devlet cihazını parçalayarak, politik iktidarın ele geçirilmesi ve bu iktidar aracılığıyla yukardan aşağı daha ileri bir üretim düzeninin örgütlenmesidir.»

Bundan öte devrimci tiyatroya tavrımız sanatta devrimci tavır ilkelerinde tutarlılıkla anlaşılabilir.

Ahlâk.....

Eski kuramcılar «Tiyatro ahlâksal olmalıdır» derler. Biz buna ahlâk sınıfsaldır diye cevap veririz. Sınıfların ahlâk anlayışı her yerde kendini ortaya koyar.. «Doktor işçiden daha şereflidir» gibi.»

Çevremizde uzlaşmazlıklar çözülmemiş gibi görünen düzensizlikler, uyum-

suzluklar, çelişkiler, kısaca, zor katlanılan durumlar vardır. Bilim dışı görüşler bunu getirip ahlâka bağlar. Sonucu asıl nedeninin yerine koyarlar.

— «Bizim millet adam olmaz.»

— «Ahlâk bozuldu.»

Plâğı çalarak bir yere varılmaz. Açlık, besinsizlik, pahalılık, işsizlik sıkıntılarına katlanmadaki zorluk ahlâksal davranışları aşar.

Önce deney yapılır, kaynak araştırılır. Sonra da kısırdan hisse gelir. Deneylerimiz sadece ahlâksal endişeler uyandırmak değildir. Ahlâkın sınıflara ortadan kaldırılacak olan zor çözümü göstermektedir.

Ufak tefek, geçici, günü birlik çözümler değil, batağın kokusunu hafifletmek değil, batağı kurutmaktır, bilimin zor çözümü.

Bizim sözcülüğünü yaptığımız ahlâk değil, ezilenlerdir. Ezilenlerin ahlâk anlayışı bilimsel düşüncenin muhtevasında olup, en büyük ahlâksızlığın, insanın insanı sömürme ahlâksızlığının ortadan kaldırılmasını şart koyar. Bu anlamda işçi sınıfının da her türlü maddi, manevi, sömürüye karşı çıkan bir ahlâk anlayışı ve ilkeleri vardır.

PROLETER

DEVRİMLER ÇAĞI...

Burjuva ve küçük burjuva aydınlar, sanatçılar burada iki tercihle karşı karşıyadırlar. Ya devrimci olarak kalmak, ya da burjuva reformizmini veya burjuva darbeciliğini dönüş yapmak. Devrimci olarak burjuva kampında kalmak mümkün değildir. Çünkü o çoktan

devrim bayrağını yere indirmişti. Bu bayrağı proleterya yükseltmektedir. Burjuvazinin devrimci aydınları sanatçıları proleteryanın kampına girmek zorundadır. Burjuva ihtilâlciliğine başka yerde devam etmek mümkün değildir. İşte bu noktadan itibaren de proleteryanın kampındaki burjuva ve küçük burjuva ihtilâlcileri proleter ihtilâlcileriyle çatışmaya girerler. Ya kendi küçük burjuvalıklarını (Burjuva devrimciliğine) bırakıp proleter devrimciliğine dönerler. Küçük burjuvanın devrimci düşüncülüğü işte budur. Yada ANARŞİZM CERYANINA kapılırlar. Proleter ihtilâlciliğine dönmek geniş halk yığınlarını kucaklamakla olur.

Emperyalizm çağında hareket bir ara akım yaratmıştır. Ve çözümlerle hazırlanmaktadır. Hızla unsurlara ayrılmaktadır. Ya proleteryanın devrimci hareketiyle birleşecektir, ya da proleteryanın kampında kendi küçük burjuva hayallerini yaşayacaktır, ve yaşatacaktır.

Bu hayaller onu proleter devrimciliğinden yani kitlelerden koparacaktır. İşte o zaman bu noktadan itibaren mekaniklik, mükemmeliyetçilik, maceracılık, revizyonizm gelişir. Maceracı çizgi teslimiyete dönüşür, o da revizyonizme gider. İki çizgi birbirinin kardeşidir.

Sonuç küçük burjuva devrimcileri çağımızda ihtilâlciliklerine ancak ve ancak proleteryanın kampında devam edebilirler.

Revizyonizme kaymak için maceracı bir çizgiyi benimsemiş olmak şart değildir.

Cuntacılık, darbecilik, devrimcilikle özleşemez. Birbirinden çok farklı kavramlardır. Bu eğilimler düzene karşı isyan niteliğinde değildir. Düzenin muhafazasından yanadır. Ama kendi amaçlarına uygun dönüşümleri gerçekleştirmek isterler. Bunların devrimle en ufak bir ilişkisi yoktur.

Bu eğilimler emperyalizm çağında proleteryanın kampında kalmak zorunda kalan burjuva ve küçük burjuva devrimcileri taşıır. Proleterya kampı içinde ortaya koydukları devrimci hareketler yeniliğinde, cuntacılık ve komploculuk yanları gelişir.

Artık devrim, ara akımın yenilerek çözülüşünden unsurlara ayrılışından dersler çıkarmalıyız. Gerilla hareketlerinin halkın devrimci kavgasında önemli yeri vardır. Ancak halkın mücadelesinin bir parçası olarak, başlıca mücadele biçimi olarak değil.

Proleteryanın partisi, gerillayı hiçbir zaman biricik mücadele biçimi, hattâ başlıca mücadele biçimi olarak görmez... Bu yöntem başka yöntemlere yardımcı olmalıdır. Belli başlı savaş yöntemleriye uygun olması gerekir.

Devrim halk yığınlarıyla bağlarını kurarsa, zafer kuramazsa yenilgidir.

Düzene karşı savaş açanlarla, düzenle bütünleşenlerin kampaşması anlaşılmasın birşey değildir. Revizyonistlerin, reformistlerin düzene karşı başkalandırma diye bir mücadeleleri yoktur. Aynı şekilde cuntacıların, komplocuların da öyle.

Proleter devrimcileri düzene karşı savaş açanlardır. Bundan dolayı düzenin muhafazasından yana olan revizyonistlere ve reformistlere karşı genel olarak devrimcilerin birliğini savunmak yanlış değildir.

Ancak bu savunma düzene karşı olmayanlara karşıdır. Yoksa devrimcilerin birliğini hiçbirşeye karşı olmayarak savunulmaz. Devrimcilerin kampında ayrıca proleter devrimcilerinin birliği savunulmaktadır.

Türkiye'nin burjuva demokratik devrimini yaşamamış olması burjuva devrimcilerin (Batının devrimi) tamamlamış burjuva devrimleri etkisinde kalarak ve fakat geri üretim ilişkilerini tasviye etmeden burjuva iktidarı kurulmaz. Burjuva muhtevalı devrim yerine (Devrimci demokratların) proleter demokrasisini savunma zorunluğu.

Günümüzde bu sosyal tammircilik hiçbir işe yaramamaktadır. Onun için devrimci sanatçı küçük burjuva üzerindeki deneyden vazgeçmelidir. Yükselen sınıfın safında yerini almalıdır.

Devrim kitlelerle olur. Öyleyse devrimci sanat ta kitlelerden bağını koparamaz. Kitlelere bağlı olmayan tepki hareketine devrim diyemeyiz.

Kitlelerden kopuk hareketler kurulu düzeni yıkmayı amaçlasa bile, son çözümlemede, darbecilikten, maceracılıktan, komploculuktan kurtulamaz.

Serbest rekabetçi dönemde burjuvazi kendi ihtilâlini, kendi sınıfları öncülüğünde, kendi sınıflarına dayanarak

yapmıştır.

1789 Fransız burjuva ihtilâli, Fransız burjuvasının eseridir. Fransız burjuvası ihtilâle sınıf olarak katılmıştır. 1848'lerin Fransasında Redro rolh yönetiminde küçük burjuvazi kendi düzenini kurmak için kendine dayanarak ihtilâle katılmıştır.

Ama çağımız proleter ihtilâller çağıdır. Burjuva ve küçük burjuvanın barutu serbest rekabetçi dönemde bitmiştir.

Emperyalist çağda burjuva ve küçük burjuvazinin bağımsız siyasi hareketinden söz etmek olanaksız olduğundan, burjuvazinin (Muhalefeteke kanadı) ve küçük burjuvazinin düzeni karşısına alması düşünülemez. Küçük burjuvazinin devrimci dönüşümü olabilir. Bu da devrimci sanatı, küçük burjuvanın kuyruğuna takmayı gerektirmez.

Küçük burjuvanın düzenle belli seviyede ilişkisi vardır. Burada belirtilmek istenen şey, yapılamayacak bir dal olmuştur.

Emperyalist çağda burjuva ve küçük burjuvazi düzene karşı devrime kalkışamayacağıdır... Burjuvazi bütün olarak iktidarda olamayacağından küçük burjuva muhalefetin düzenle ilişkisi gerçektir. Ancak bu ilişkiyi devrimci bir girişimle çözümlenemeyen olanaklarından yoksundur. Burjuvazinin muhalefeteke kanadı da ateşle oynamaz. Onlar için en üretici şey budur.

Ve işte bu olayları proleterya karşısında gericiğe iter. Bütün bunlara rağmen burjuva muhalefet, burjuva

iktidarla (Düzenle kendisi arasında değil, çünkü emperyalist çağda kendisi düzen içindedir) çelişkilerin çözümüne uğraşır. Bu mücadelede devrimle olmaya çağına göre, hükümet darbeciliği, cuntacılık, reformizm elindeki silahların başlıcalarıdır. Artık muhafeteki burjuva kesimleri bu yönetime baş vururlar.

Serbest rekabet döneminin sona ermesiyle burjuvazi ve küçük burjuvazi kendi sınıflarına dayanan isyan hareketine girişmeyeceklerini çok iyi kavradılar. Burjuvazi adına ihtilâli olarak yaşamak artık mümkün değildir. Çağımızda devrimci rolünü bitirmiş, burjuvaziden işçi sınıfı tarihi görevini alırken kendisinden başka bütün sınıfların, katların, katmanlarında tarihi ve siyasi sorumluluğu yüklenir. Elbette ki bu görevi tek başına yapacağından işçilik (Uvriye-rizm) olur. Yandaşları vardır.

Ekonomik - Politik - Kültürel olarak insanlığın başlangıcından sonuna kadar varolan kültürün son damlasını getirecektir. Bütün kültürleri aşacaktır. Onun için bilgiye kitaba, sanata olan hasretini giderecektir.

Halklar sadece devrimi yapmakla kalmaz, en büyük sanatları da yapar. Ve de korur. İşte bu günden itibaren tiyatrolarla sendikalar arasındaki ilişkiler sıklaşmalı. Artık işçi sınıfı her kurumda hissettirilmelidir. Oyunları görmeli ve değiştirmelidir.

Bu ikili bir etkileşim sağlayacaktır. Diğer kollarında

çalışanlar, kültür emekçilerinin ürünlerini tüketmekle kalmayacak sanatçı adı altında yozlaştırılmaya çalışanlar kültür işçiliği yaratıcı özüne kavuşacak, sınıfının bilincine varacaktır. Böylece tozun dumana sapın samana girmesi önlenecektir.

İş kolu özelliği olarak ancak üretildiği zaman tüketilmesi mümkün olan ambalajlanması, jilatinlenmesi ithalâtı, ihracatı mümkün olan, düşünce üretimi boşa gitmeyecek gerçek sahiplerine ulaşmış olacaktır.

Bu iki kurumun canlı bağları emekçileri birbirlerine daha sıkı, daha sağlam bağlarla bağlayacaktır.

ÇAĞIMIZ SANAT VE EDEBİYATI

Çağımız proleterya çağıdır. Burjuva edebiyatı artık büyük eserler yaratacak durumda değildir. Kapitalist düzenin çöküşünün ve yozlaşmasının ifadesi olarak burjuva edebiyatının çöküşü ve yozlaşması burjuva kültürünün bugünkü durumunu belirleyici eğilimdir.

Proleter devrimden ölüme korkan faşizm kültürüne saldırmaktadır. İnsanlığı tarihin en karanlık, en barbar çağlarına geri döndürmeye çalışmaktadır. En büyük sanatçıların yarattığı eserleri vahşice yok etmekte, yıkmaktadır.

Gizemciliğin ve softalığın alıp yürütmesi, pornografi vb. merakı burjuva kültürünün çöküşünün ve yozlaşmasının belirli özellikleridir. Kalemını sermayeye satmış olan burjuva edebiyatının «Ünlü kişileri» artık hırsızlar, ajanlar, orospu-

lar ve serserilerdir. Burjuva toplumunun soysuzlaşma çabalarının örtbas edilmesidir. Bu durumu şiddetle hisseden burjuva edebiyatı temsilcileri karamsarlığa, yarından kuşku duymaya ve karanlık korkusuna kapılmaktadırlar.

Onlar karanlığı sanatın teori ve pratiği olarak yüceltmektedirler.

Sanat ürünlerinin malzemelerini, konularını imgelelerini, dillerini, üsluplarını, insanların hayatlarından ve deneylerinden alırlar.

Eserlerin baş kahramanları, canla başla yeni hayatı inşa edenlerdir.

Erkek kadın işçiler kolhozcular, parti üyeleri, yöneticiler, mühendisler genç devrimciler, öncüler.

Coşkunkluk ve kahramanlık duygusu edebiyatımızı sarmıştır. Edebiyatımız iyimserdir. Çünkü ilerleyen sınıfın, biricik öncü sınıfın, proleteryanın edebiyatıdır.

BİZ TİYATROYU NASIL GÖRÜYORUZ???

Biz tiyatroyu birtakım bilgiler veren bir yer olarak görmüyoruz. Gerçeği anlatması da yeterli değildir.

Bizim anladığımız tiyatro: Bilgi edinme isteğini uyandırır, kıskırtır. Gerçeğin gelişime uğraması karşısında duyulan sevinçli belli bir yörüngeye oturtmaktadır.

Sanatta bilgi ve yaratma bir araya gelmez zıtlıklar değildir.

Şu özgürlüksüz ve bilgisiz Özgürlüğe ve bilgiye aç insanı, çağımız insanı,

Baskı, zulüm, işkence gören kahraman,

Aldatılan alıcınap, büyük

Dünyanın efendisi olabilir ve korkunç çağımız, insanı. artık tiyatro öğretici olarak çalışmaya başlamıştır.

Petrol enflasyonu (OPEC) yaklaşan savaş, toplumsal çatışmalar, çile, din, buğday, kasaplık hayvan, tiyatroya konu oluyor.

Korolar seyircinin bilmediği sorunları aydınlatıyor. Filmler dünyanın dört bir bucağından olayları seyirciye sunuyor.

Projeksiyon istatistik mal zeme yayıyor. Geri plânın öne çıkması ile, insanca davranışlar, eleştiriye tutuluyor. Yanlış davranış ile doğru davranış kendini sahne nede gösteriyor.

Kimi insan görüyordu, ne yapıldığını biliyordu. Kimi de bilmiyordu ne yapıldığını. Böylece tiyatro filozofların uğraşı oluyordu. Ama dünyayı sadece açıklayan değil, değiştirmeyi amaçlayan filozofların.

Yeni tiyatro öğretici bir görev yükleniyordu. Eğlenceyi unutmadan. Yoksa seyirciyi yeni baştan okul sıralarına oturtmak, onları kara cahil saymak olur. Ne sınav ne de diploma almak istiyor seyirci. Hayat sınavından imanı gevriyor. Genel olarak eğlenmek ile öğrenmek arasında fazla ayırım istemiyor.

Öğrenmek yararlı olabilir ama hoş giden eğlence mektir.

Öyleyse bizim yaptıklarımız son derece hoş değildir, can sıkıcı, hatta yorucu olduğu şüphe ve kuşkusuna karşı savunmak gerekir. Aslında bir alış verıştır yapılan. Buna göre bilgi maldan başka birşey değildir.

dir.

Bilgi edinen alıp başkasına satmak için yapar bunu.

Okul sıralarına vedâ etmiş kişiler, öğrenmeyi gizlilik içinde yürütmeyi yeğlerler. Bir yaşa gelenlerin bir takım bilgileri bildiği doğal kabul edilir. Çünkü öğrenecek daha şeyi olduğunu itiraf eden, az bilgisi olduğunu ele verir, herkesin gözünden düşeceğinden korkar.

Ayrıca kişinin dışındaki etmenler dolayısıyla, öğrenmenin sağladığı yararlar sınırlıdır. Söz gelişti işsizliğe karşı hiçbir bilgi kâr etmez. Sonra işbölümü (Uzmanlık) her alanda bilgili olmayı gereksiz ve imkânsız kılmıştır.

Öğrenmek çoğu zaman başka çabalarla ilgilenmişlerin baş vurduğu bir uğraş olmaktadır.

İnsana güç sağlayan öyle pek bilgi yoktur. Ama güçlü olmanın sağliyaacağı bir sürü bilgi vardır. Çeşitli toplum katlarına göre öğrenimin oynadığı rol pek değişiktir.

Üretim güçlerinin gelişmesi sonunda tüm toplumsal örgütlenmenin değişmesini zorunlu kılar. Yeni üretim güçleri eski üretim güçleriyle çelişkiye düşer, eski ilişkiler köstek haline dönüşür. Değişim kaçınılmaz olur, devrim çağı başlar.

Her yeni teknik, buluş ve ilerleme, baskı aracı olarak kullanılır. (Kılıç, barut, silah, top, uçak, nükleer, vb.) Tüm ordunun örgütlenmesi değişir, yeni savaş yöntemleri ortaya çıkar.

Birlikler yeni yöntemlere göre ayarlanır.

Yeni savaş düzeni alınır.

Yeni strateji ve taktikler ortaya çıkar.

Sınıflı toplumlarda yeni teknik buluşlar halk üzerinde baskı aracı olarak kullanılır. Ama yalnızca bu değil.

Tekniğin (genel olarak üretim güçlerinin) gelişmesi bu baskıyı kırarak toplumları yaratır. Onun kırılması, eski toplumun yıkılmasına, yani hakim sınıfların yıkılmasına zemin hazırlıyacaktır.

Örneklileyim: Fabrikalarda bulunan yeni makineler vb. işçileri biraraya getirir.

Disiplinli ve düzenli üretim sürecine geçirir. Böylece birlikte hareket etmeyi, kolektif eylemi öğrenirler. Burjuvazi kendi elleriyle mezar kazıcılarını hazırlar. Kendisini yok edecek olanları var eder.

Böylelikle iki yönü oluyor teknik gelişmenin. Bir yönüyle buluşların halk üzerindeki baskısı, yıkım ve ölüm aracı olarak kullanılması, öbür yanıyla da halkın baskıyı kırmaya olanak hazırlıyor.

İnsanın her şeyden üstün doğası, toplumun gelişme yasasını denemesine incelayıp kavrar. Burjuvazi özellikle bütünselliği kavratılmaz hale getirmek, çarptırmak ister.

Geliştirilmiş teknolojiyi kitlelerin emrine vermeye çekinir. İnsanın doğayı yemedeki toplumsal mutluluktan her zaman kaçınır. Bireysel çıkarlarını toplumsal çıkarlardan üstün tutar. Tam tersine gizler, gelişmeyi mutsuzluğun kaynağı haline getirir. (Makineleri kır-

mak, parçalamak gibi).

Buluşlar, teknolojik gelişme, insanlık için giderek büyüyen tehlikeli korkulacak şeyler olarak verilir. Bir yandan sevinç kaynağı, öbür yandan boğuntu verebilir.

Çünkü, geniş kitlelere buluşlardan yararlanma öğretilmemiştir. Kendileri hakkındaki bütün bilgiler gizlenmiştir, yasaklanmıştır, saklanmıştır.

Kendi haklarında, teknoloji hakkında bildikleri az şey kendilerine yarar sağlamıştır.

Sorunun özü de şu:

Baskılar insanın insan tarafından sömürülmesi her insan ilişkisinde alabildiğine kendini göstermektedir.

Bu öylesine yabancılaştırır ki:

Öylesine doğallaştırır ki: Paylaşım savaşları depresyonlar gibi doğal karşılanır. Sürekli baskı aşağılama öylesine doğalmış gibi kabul edilir ki: Doğallığını yitirmiş olan doğalmış gibi gelir.

— Bilimde yabancılaşma

— Emekte yabancılaşma

— Sanatta yabancılaşma

Öyle katlar vardır ki içinde yaşadıkları koşulların değişmesini akılları almaz. Bu koşullar pekâlâ iyidir onlar için. Borsada ne türlü gürtlü koparsa kopsun onlar onlar kazanırlar. Sonra kendilerini biraz yaşlanmış hissederek o kadar. Zaten kaç yıllık ömürleri kaldı şunun şurasında. Hâl böyleyken ne diye öğrenip duracaklar, son sözlerini söylemişler bir kez.

Ama henüz son sözlerini söylememiş olanlar, koşul-

lardan memnun olmayanlar, öğrenmeye can atarlar. Mutlaka sağlarını sollarını öğrenmek isteyeceklerdir. Öğrenmedikleri zaman hâpi yutacaklardır. Ve en iyi, en ateşli öğrenen bunlardır. Böylesi ayırım ülkeler uluslar için söz konusu değildir.

Demek oluyor ki öğrenme isteği birçok nedenlere bağlı oluyor. Bununla birlikte zevkli öğrenme, neşeli öğrenme, çetin öğrenmeler de vardır.

Eğlenceli öğrenme diye bir öğrenme olmasaydı, tiyatro tüm yapısı bakımından öğretici olamazdı. Öğretici de olsa tiyatro, tiyatro olarak kalır, iyi olduğu sürece de eğlendirir.

GERÇEKÇİLİK

Gerçeklik herşey demek değildir. Hayatla birlikte değişkendir. Bir kez yakalanınca sonsuza dek sürgit kullanılmaz. Toplumun gerçeklik yasaları gün ışığına çıkmazsa gerçek yüzeyselleşir. Sosyal reformların kuyruğuna koyarsa kendisini, sanat etkinliğini yitirir. Sanatsal zevk yavanlaşır. Kavrayıp yavaşlar.

Yeni durumlar karşısında yeni gerçekler ortaya çıkar. Kendini yenileyip, yeniden elde etmek gerekir. Bu da yeni deneylere hazırlanmakla olur. Kendini yenilemekle sanatsal anlatım olanaklarını zenginleştirmekle olur.

Kendimizi gerçek insanlarla ve gerçek şeylere sınırlamak bizi kalıplaşmaya götürür. Biz sanatta somut günlük hayattan daha üst düzeyde eserler vermeliyiz ki, bugünkü hayatın önünü aydınlatılsın. Daha yoğun

olmalı ki günlük hayatın zorluğu kavranılsın. Daha vurgulu olmalı ki, değişme ve değiştirme yönünde bir adım atılsın. Daha tipik olmalı ki herşeye birşeyler diyebilsin. Daha ideale yakın olmalı ki, dolayısıyla evrensele daha yakın olabilsin. Biz olması gerektiğine inanıyoruz.

Herşeyden önce bizler, insanın üretim içindeki çalışmasını, onun bütün öteki eylemlerinin belirleyicisi olarak görürüz. İşte iş bilgisi dediğimiz şey de, özünde o insanın maddi üretim faaliyetine bağlıdır. Bütün bilgilerin ana kaynağı budur. İdeolojik biçimler olarak sanat ve edebiyatın eserleri belli bir toplumun hayatının insan kafasındaki yansımalarının ürünleridir.

Devrimci sanat ve edebiyat halkın hayatının devrimci sanatçı ve yazarların kafasındaki yansımalarının ürünleridir. Halkın hayatı sanat ve edebiyat için her zaman bir hammadde kaynağıdır. Tüm sanat ve edebiyat onun yanında sönük kalır. Bu malzeme sanat ve edebiyata bitmez tükenmez kaynak olur. Onun biricik kaynağını meydana getirir. Tek kaynak budur. Başka kaynak olamaz.

Kitaplar eski çağların, yabancılık ülkelerin birer sanat ve edebiyat kaynakları değil midir? Geçmişin sanat ve edebiyatı bir kaynak değil bir ırmaktır. Bunlar a-talarımız ve yabancılar tarafından kendi yer ve zamanındaki halkın hayatında buldukları sanat ve edebiyatın hammaddesinden yaratılmışlardır.

Biz sanat ve edebiyatımızda güzel olan herşeyi devralmalıyız. Yararlı olan herşeyi eleştirici bir şekilde özümlemeliyiz. Kendi yer ve zamanındaki halkın hayatındaki sanat ve edebiyat hammaddesinden eserler yaratırken bu mirası örnek olarak kullanmalıyız. Böyle örneklerle sahip olmak ya da olmamak, çok şeyi değiştirir.

Hamlikla - işlenmişlik.

Kabalıkla - incelik

Alçak bir düzeyle - yüksek bir düzey

Hızlı çalışmakla - yavaş çalışmak arasındaki farklılığı doğurur.

Demek ki feodal ve burjuvazinin eserleri olsalar bile, eskilerin ve yabancıların mirasını bir kenara atmamalı, ve onlardan öğrenmeyi reddetmemeliyiz. Ancak bu mirası devralmak ve örnek olarak kullanmak, hiçbir zaman kendi çalışmamızın yerini almamalıdır... Hiçbir şey onun yerini tutmaz. Eskilerin ve yabancıların hiç eleştirisiz aktarmak yada kopya etmek Sanat ve Edebiyatta en kısır ve en zararlı dogmatizmdir.

Devrimci yazar ve sanatçılar, geleceğin yazar ve sanatçıları kitlelerin arasına gitmelidirler, her çeşit insanı, bütün sınıfları, bütün kitlelerin hayatını ve mücadelenin bütün canlı görünümünü sanat ve edebiyatın bütün hammaddesini gözlemek, denemek, incelemek ve tahlil etmek uzun süre kararlılıkla ve içtenlikle işçi ve köylülerin arasına gitmeli, mücadelenin ateşine atılmalı, biricik kaynağa, en geniş, en zengin kaynağa

gitmeli. Ancak o zaman yaratıcı çalışmaya geçebiliriz. Aksi takdirde üzerinde çalışacak birşey bulamayız.

İnsanın sosyal hayatı sanat ve edebiyatın tek kaynağı olduğu halde, içeri bakımından sanat ve edebiyatın kıyaslanmıyacak ölçüde canlı, zengin olduğu halde, insanlar sadece hayatla yetinmezler. Sanat ve edebiyat isterler...

Çünkü her ikisi de en güzel olmakla birlikte, Sanat ve Edebiyat eserlerinde yansıdığı biçimlerde hayat daha bir yüksek düzeyde daha derin, daha yoğun, daha tipik, ideale daha yakın, dolayısıyla da gerçek günlük hayattan daha evrensel olabilir ve de olmalıdır.

Devrimci Sanat ve Edebiyat gerçek hayattan çıkarılmış kişiler yaratılmak ve kişilerin tarihi ilerleyişine yardımcı olmalıdır.

Sözgelimi, bir yanda açlığın, susuzluğun ve zulmün getirdiği acılar, öte yanda insan tarafından sömürülmesi ve ezilmesi vardır. Bu gerçekler her yerde vardır. Ve insanlar bunlara olağan şyler olarak bakarlar. Oysa sanatçı ve yazarlar böyle günlük olayları yoaunlaştırırlar... Bu olayların bağrındaki çelişmeleri ve mücadeleleri gözler önüne sererler. Ve kitleleri uyandıran coşkuyla tutuşturan ve onları çevrelerini değiştirmek üzere birleştirmeye ve mücadeleye yönelen eserler yaratmalıdır.

Böyle bir sanat edebiyat olmadan, bu görev gerçekleştirilemez, en azından etkili ve hızlı bir biçimde olmaz.

Gerçekçi sanat savaşçı bir sanattır. O insanların yararına yalnızlarla savaşır. Doğru görüşlerin gelişmesini sağlar. Yaratıcılığı güçlendirir.

Gerçekçi sanatçılar, duygu ve düşünceleri uygun olanı, yeryüzü gerçeğini geniş anlamda örneklerle açıklar.

Tarihsel açıdan olan, oluş ve sona erişin simgesini vurgular. Onlar bütün yapıtlarında tarihi bir bakış açısından düşünürler.

Gerçekçi sanatçılar insanların içinde ve aralarında varolan çelişkileri betimlerler. Ve bu çelişkilerin hangi koşullar altında gelişeceğini gösterirler. Gerek insanın gerek ilişkilerin uğradığı devinimlerle ilgilenirler.

Düşüncenin gücü maddi temelini, insanla insan arasındaki ilişkileri toplumsal etkilerin güçleneceği bir şekilde belirler. Yalnız koşullara karşı değil, seslendikleri kitleye karşı da gerçekçi bir tutum takınırlar. Bunun için kitlenin darbe alanı iyi belirlenmelidir. Havanda su dövülmemelidir.

Seslendikleri kitlenin hangi sınıftan olduğu ve kavganın bulunduğu düzey her zaman gözönünde bulundurulmalıdır.

Herşey buna göre düşünülmelidir.

Tasarlama.. Yorumlama bu temel üzerine oluşmalıdır.

Bir kitlenin düşünme tarzının doğru olup, yanlış olduğu bir mihenk taşıdır. Sınanmalıdır.

Tiyatro için mihenk taşı sahnedir.

(Devamı gelecek sayıda)

KİTAP ELEŞTİRİSİ

«0 günden bu güne»

Vasfi Rıza ZOBU

Yığılıp gelmiş Türk Tiyatro-sunun sorunları. Bu sorunlar; bu didişmeler, bu kavgalar gün-ü gününe notlar, ilgisizlikten, anlayışsızlıktan yakınma, zor-lukların üstesinden gelindiğin-de övünme, acı tatlı anılar yığ-ını büyük bir kitap olmuş. U-lu bir çınar gibi köklü bir yapıt, birbirinin aynı, birbirine benzemeyen, birbirinden değer-li yapraklarıyla kol kanat geri-yor bugüne. Bir davaya tutku-yu bu uğurdaki kavgayı ve bir yuvaya bağlılığı görürüz ilk sa-tırından son satırına değin. O günden bu güne nasıl tuğla tuğla örüldüğünü görürüz bu üç duvarın.

GEÇMİŞİ OLMAYANIN GELECEĞİ OLMAZ.

«...Allah sıhhat ve afiyet ver-sin. Operatör Cemil Paşa (Ce-mil Topuzlu) 1912'de İstanbul Şehremaneti'ne gelince, tasar-ladığı işler arasında bir «Ti-yatro Konservatuvarı» kurmayı programına dahil etmişti. Bu-radan yetiyecek sanatkarların

temsil verebilmeleri için, Sul-tanahmette bir tiyatro binası yapmayı düşündü. Şehremane-ti Hey'eti Fenniye Müsavire Mösyö Arik'e bir de plan yaptırdı.

«Konservatuvarı kurmak için, Paris Sefareti vasıtasıyla, ma-ruf tiyatro bilgini Mösyö Antu-an'la (Antoine) 17. Haziran. 1914'de mukavele imzalayıp ilk tahsisatı da gönderdi.

«...Bu konservatuara «Darül-bedai» ismi kondu. Sonradan da bir «Osmani» ilave edilecek-ti. Tiyatro ile beraber Doğu ve Batı müziği de ilave edilecek-ti.»

İşte böylece başlıyor geçmiş-ten: DEVRALDIĞIMIZ MİRAS. Ve şöyle sürdürüyor büyük usta Vasfi Rıza.

«Gelelim biz hikayemize: Me-murları, öğretmenleri, idare, e-debi heyetleriyle teşekkül eden Darülbedai ertesi senenin yani 1916 senesinin 20 Kânuni sâni (Ocak) ayına kadar hazırlık-larını yaptı.

«Şair ve doktor olan Hüse-yin Suat (Yalçın) beyin Fran-sızcadan adapte ettiği 'Çürük Temel' piyesinin — Musiki Kıs-mının Konseriyle — Tepebaşı kışlık tiyatrosunda (Yanan Dram), gündüz kadınlara, gece erkeklere olmak üzere ilk tem-silini verdi.

«... (Darülbedai-i Osmani) Osmanlı İmparatorunun devlet merkezinde, Avrupalı resmi ti-yatrosunun temelini attı.»

İşte anlattığımız bu görkem-li çınarın kökü o günlere uza-nır. Öz suyunu bu topraklar-dan alır. Ve de büyük usta Vas-fi Rıza Bey Darülbedai-i Os-maniyeye girişini şöyle betim-ler.

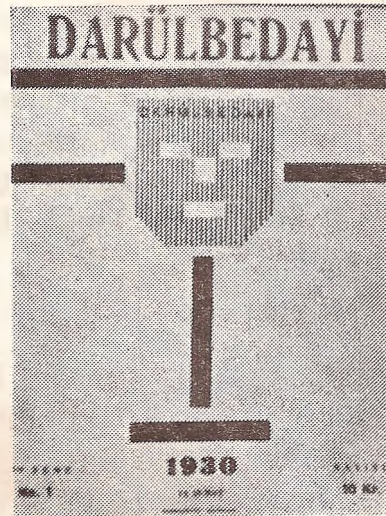
«...Yıl 1917 Ekim ayının 13. günü saat 11'de: Hiçbir üyesi-ni, hiçbir memurunu tanıma-dığım, 'Darülbedai-i Osmani' ti-yatro mektebine kayıt olmak

üzere müracaat ettim. Yaşım henüz 15... Tiyatro hakkındaki bilgim: O yaştaki tiyatro se-yircisinin bilgisi kadar.» O yaş-ta o günkü tiyatro seyircisini, bugünküyle ölçmeye imkan yok. Osmanlının ne tiyatrosu vardı ki, onu seyrederek bilgi sahibi olabilsin. Hasan Efendi, Şevki ve Naşit beyler «Harcı a-lem»...

«...Karagöz oyunları düğün-lük ve ramazaniyelik ihtiyaç...

Bilgisi bunlardan ibaret olan bir heveslinin «Müracaat kapı-sı» ancak «Direklerarası» ol-ması lâzım gelir. O halde beni direklerarasına değil de Darül-bedaiye sürükleyen sihir ne idi?

O günden bu güne kadar, ti-yatronun her türlü çilesini, kahrını çeken, iyi ve kötü gün-

lerini gören, oyunculuktan, Ge-nel sanat yönetmenliğine ka-dar çeşitli sorumluluklar yük-lenen büyük usta bugün bu si-hiri çözmüş müdür bilemiyo-ruz.

Ama herbir sayfası birbirin-den değerli, her ayrıntısı birbi-rinden kıymetli anılar bize çok şey öğretiyor. O GÜNDEN BU GÜNE.

H.Z.

ÖLÜMÜNÜN 42. YILI İÇİN

«KÜÇÜK burjuva; uzun yıllar süresince oluşmuş düşünce ve alışkanlıkların dar çemberi içinde sıkışıp kalmış, bu çemberlerin dışına çıkamayıp, kurulu makina gibi düşünen bir varlıktır.

...Öyle bir hasta insar tipidir ki küçük burjuva, ciddi bir şekilde öğrenilen düşünme tekniği, onda düşüncenin gelişmesini durdurur. Olayların etkisiyle kendisine yabancı birtakım düşünceleri benimseyiği olur küçük burjuvanın. Ama bu düşünceler onu hasta eder.

...Küçük burjuvanın temel şartı şudur: «böyle gelmiş, böyle gider.» Bu kelimelerin çıkardığı ses bir saat rakkasının otomatik hareketini düşündürür. Küçük burjuvazi gerçekten, sahidan çürümektedir. Tıpkı «her balık baştan kokar» dedikleri gibi.

...Halk kitlelerinin birçok şeye ihtiyacı vardır. Bu kitleye son derece az kitap verildiğini iddia ediyorum. Bu kitle edebi belâgatın tatlı dilini ne yapsın. Ona gerekli olan şey modern hayat, emekçi halkın daha iyi bir gelecek uğrunda başka memleketlerde giriştiği mücadele hakkında açık ve kesin bir şekilde ifade edilen bir gerçek yoğrulmuş ekmektir.»

MAKSİM GORKİ